

roj 5. i 6.

Svibanj i lipanj 1916.

Tečaj XL.

Šumarski list.

Organ

hrv.-slav. šumarskoga društva

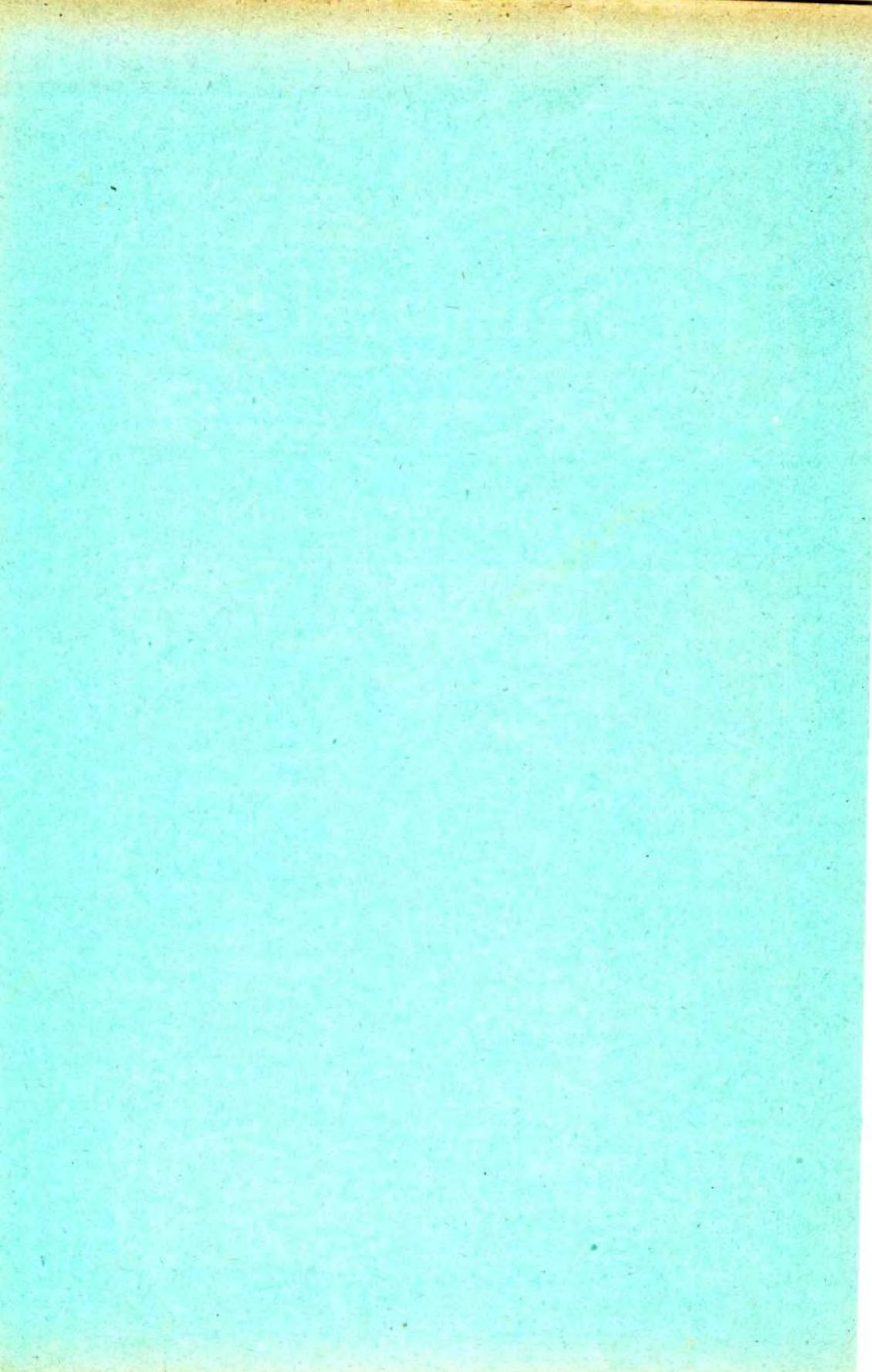
Izdaje
Hrvatsko-slavonsko
šumarsko društvo.

Uređuje
Bogoslav Kosović.

Izlazi svakog mjeseca.

ZAGREB 1916.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga društva.

Broj 5. i 6.

SVIBAJ I LIPANJ 1916.

GOD. XL.

ŠUMARSKI LIST

Preplata za nečlanove K 12 na godinu. — Članovi šumar. društva dobivaju list bezplatno. — Članarina iznosi za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove I. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za »Šum. liste K 4 u ime preplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari badava. Pojedini broj »Šum. lista« stoji 1 K. Članarinu i preplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina za oglaš. za 1 stranicu 16 K; za pol stranice 9 K; za trećinu stranice 7 K; četvrt stranice 6 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni popust.

Praksa uredjenja šuma u opće, a kod zem. zajednica napose.

Napisao Ante Kern, kr. šumar. nadzornik.

(Nastavak).

Po alineji 3. točke 2. §. 11. ne ima se u visokim prebornim, zatim u sitnim i srednjim šumama, u pravilu никакova nuzgredna sastojina izlučivati. To u „pravilu“ izričito upućuje na to, da i u takovim šumama može biti, a faktično i ima slučajeva, gdje će se voditi prorede i čišćenja, te gdje stoga treba nuzgrednu sastojinu posebno iskazati.

Za procjenu pomoći pokusnih ploha preporučam manuale sastavljati prema obrascima 14. i 15. — vidi str. 139-146.

Obrazac 14. je za pokusne plohe u šumama čiste i oplodne sječe, a sadržaje na 2. i 3. strani zato toliki broj vodoravnih rubrika, da ih bude dosta i u onom slučaju, ako su stabla veoma raznovrsno debela. Obrazac 15. je za pokusne plohe u prebornim šumama, a u oba obrasca ne imaju se prsti promjeri unapred upisati stoga, da ih uređivač može prema zastupanim debljinama sâm upisati i prema svojoj uvidavnosti razvrstati u deblijinske razrede.

Ti obrasci imaju veličinu arka običnog pisaćeg papira, te se mogu upotrebljavati samo kao nevezani arci, koji se

meću jedan ispred drugoga tako, da kada je gornji ispunjen, izvadi se te metne pod najdoljni, čime gore ostane jedan čisti za daljnju porabu.

Kako se u njima ima bilježiti, vidi se iz primjera u obrascu 14., a sastavio sam te obrasce naročito zato, da gg. šumarima u praksi dadem na ruku oprobane obrasce, koji ih na sve upozoraju, što treba da zabilježe u svrhu, da budu mogli sastaviti valjani „Opis sastojina“.

Kod obrazca 15. upozurujem naročito na točku 4. na strani 4., po kojoj se ima zabilježiti „koliko će se od svakog debljinskog razreda imati prigodom sječe ostaviti nepo-sjećeno?“

To treba da uređivač prema stanju sastojine prosudi odma na licu mjesata, a zabilježi se to u obliku slomka n. pr. od V. d. r. ima se ostavili $\frac{1}{5}$; IV. d. r. $\frac{3}{4}$ stabala itd.

Ti podaci imaju se uvrstiti u „Opasku“ od „Opisa sastojina“, te se prema njima ustanovi onaj broj stabala, zatim kružne ploštine i drvne gromade, koje u pojedinom deb. razredu imaju nakon sjeće ostati po rali u dotičnom odsjeku.

To je potrebno znati kod sastavka „Iskaza o proračunjanju godišnjeg prihoda i opće porabne osnove“, gdje se od „drvne zalihe zajedno sa prirastom“ ima odbiti ona drvna gromada, koja nakon sjeće ima preostati.

Napred sam spomenuo okularnu procjenu u prebornim šumama. U tim šumama se slika sastojine većim dijelom neprestano mijenja, pak stoga u prvi mah izgleda paradoksna tvrdnja, da se baš radi toga kod sastavka osnova za velike šumske komplekse, preporuča okularna procjena.

Nesamo najtočnija, nego radi neprestanog mijenjanja slike u sastojinama, bi tu jedino točna metoda bila izbranje stabala. To je ali preskupo, pak ju razmjerno malovrijedne preborne šume ne podnose.

Sa pokusnim plohama je teško raditi stoga, što je radi neprestanog mijenjanja slikâ u sastojinama, izvanredno teško

Zemljišna zajednica

Gospodar jedinica , odjel , odsjek

Pokusna ploha broj {

duljina

širina

površina

S v o t n i k

a) na pokusnoj plohi:

Debljinski razred od do cm	Stabala	Sbroj temeljnica	Drvna gromada	po vrsti drveća			Srednja visina u m.	Srednja starost g.	Sadanj poprečni god. prirast u m ³	Opaska
				broj	m ²	m ³				
Uku- pno										

b) na jednoj rali:

Uku- pno										

Prsti promjer u cm.	Po vrsti drveća			Po vrsti drveća ukupno			Srednje stablo		
	broj stabala			stabala	temeljnica u m ²		po vrsti drveća	m ²	cm. m ³
	hrast	grab	jasen	hrast grab jasen	hrast	grab	jasen		
12				18 8 11	0·2036 0·0905 0·1244				
14				6 3 2	0·0924 0·0462 0·0308		hrast grab jasen	0·1174 0·0213 0·0147	15 16 14
16				12 8 3	0·2413 0·1608 0·0603				
18				6 11 3	0·1527 0·2799 0·0763			0·7842:45 = 0·0174 334 192 120	
20				3 6 1	0·0942 0·1885 0·1314			0·7659:36 = 0·0213 45 99	
				Ukupno 45 36 20	0·7842 0·7659 0·2932			0·2932:20 = 0·0147 93 132	

* Ovo su računi o izračunaju srednjeg stabla, a dobro ih je obaviti u samom manualni ovako po strani.

Opis odsjeka (sastojine):

1. Opis stojbine: elevacija , ekspozicija
deklinacija , opis tla (vrst gorja ili tem. kamenja, sastav, fizikalna svojstva, vanjsko stanje tla itd.)

 2. Opis sastojine: vrst drveća i smjesa
obrast , razred stojbin. vrsnoće po skrižaljkama
..... , vrst uzgoja , način sječe , %
grade , postanak i sadanje stanje

 3. Opaske o sjeći glavne i nuzgredne sastojine, te o uzgoju i gospodarstvenim mjerama

 4. Prema starosti i sadanjem stanju imala bi se sastojina užiti u gospodar. razdoblju

 5. Na koji način je iztražen i ustanovljen prirast i drvná zaliha

Zemljišna zajednica

Gospodar. jedinica , odjel , odsjek

Pokusna ploha broj

duljina
 širina
 površina

S v o t n i k

a) na pokusnoj plohi:

Debljinski razred od do cm	Stabala	Temeljnica po vrsti drveća	Drvna gromada	Opaska (tek. god. pripast)
	broj		m ²	
I.				
II.				
III.				
IV.				
V.				
Ukupno				

b) na jednoj rali:

I. 10'-				
II.				
III.				
IV.				
V.				
Ukupno				

Podaci o istraživanju tekućeg prirasta i mjerenim stablima
(visine i m³).

Opis odsjeka:

1. Opis stojbine: elevacija , ekspozicija , deklinacija , opis tla (vrst gorja ili temeljnoga kamenja, sastav, fizikalna svojstva, vanjsko stanje tla)
2. Opis stojbine: vrst drveća i smjesa , obrazst , razred stojbin. vrsnoće* , vrst uzgoja , način sječe , % gradje , postanak i stanje sastojine
3. Opaske o sjeći i uzgoju, te inim gospod. mjerama
4. Iz kojih debljin. razreda i koliko će se imati sjeći, a koliko ostaviti, te u kojem razdoblju ima se užiti
5. Ine primjedbe:

* Ima se navesti, po kojim prihod. skrižaljkama je određena vrsnoća.

stvoriti si pravu sliku srednje sastojine, a pogotovo je teško u šumi naći tu srednju sastojinu. Redovito se naime uređivač dogodi, da nakon dugog traženja misli, da je našao jedno mjesto, koje bi odgovoralo prosjeku čitavog odsjeka, ali tek što je počeo sa iskolčenjem pokusne plohe, sa nezadovoljstvom primjeti, da se slika mjenja, i da mu pokusna ploha ne će odgovarati. Bude li on pako svoje oko uvježbao na okularnu procjenu, imati će slijedeću veoma znatnu prednost.

Umjesto, da odsjek procjeni jednom pokusnom plohom, koja redovito potpunoma ne odgovara, učinit će si uređivač prigodom obilaženja odsjeka tolikoput bilješke o omjeru smjese debljinskih razreda, kolikogod puta se mjenja slika odsjeka, te iz svih tih bilježaka uzeti aritmetičku sredinu.

N. pr. da si je omjer zabilježio ovako :

Deb. raz. I., deb. raz. II., deb. raz. III.

Prvo stajalište	0·3	0·5	0·2
Drugo „	0·4	0·3	0·3
Treće „	0·3	0·2	0·5
Četvrto „	0·5	0·4	0·1
Peto „	0·4	0·1	0·5

$$1\cdot9 : 5 = 0\cdot38; \quad 1\cdot5 : 5 = 0\cdot3; \quad 1\cdot6 : 5 = 0\cdot32$$

Obrast cijelog odsjeka da je 0·8, tada pojedini debljinski razred zauzima slijedeće razmjerne površine : I. deb. raz. $0\cdot38 \times 0\cdot8 = 0\cdot30$; II. deb. raz. $0\cdot3 \times 0\cdot8 = 0\cdot24$ i III. deb. raz. $0\cdot32 \times 0\cdot8 = 0\cdot26$ ili ukupno 0·8 od jednoga rala.

Ako se je na temelju normalâ, koje su iz podataka tipičnih sastojina ustanovljene za dotične stojbinske razrede, već otprije ustanovilo „koliko stabala i temeljnica, te sa kojom drvnom zalihom“ otpada na pojedini debljinski razred — uzev kao jedinicu jednu ral, tada ti podaci pomnoženi sa navedenim omjernim brojevima 0·30, 0·24 i 0·26, daju broj stabala, temeljnice i drvine gromade po rali za svaki od triju debljinskih razreda.

Budući još ne ima dovoljno podataka o tomu, koliko stabala, temeljnica i drvnih gromada pojedinog debljinskog razreda dolazi na jednu ral, to bi ta istraživanja trebalo tek obaviti, a moglo bi ih obaviti kako sam to već spomenuo, procjenbeno osobljje ogulinske i otočke imovne općine. Kod tih imovnih općina imaju se potpunoma na novo sastaviti gospodarstvene osnove za izvanredno velike komplekse prebornih šuma. Stoga su svi za preborne šume potrebni podaci u prvom redu potrebni za te imovne općine i stoga bi za ta istraživanja izdani troškovi u prvom redu došli u korist tim imovnim općinama.

Daljni uvjet za uspješnu okularnu procjenu jest, da se ne uzima preveliki broj debljinskih razreda — tri razreda će najbolje odgovarati, te se oni dadu okom sasvim dobro razlikovati i ucjeniti.

Na taj način pokušao sam ja nekoliko procjena u prebornim šumama, a postupao sam pri tom tako, da sam iskolčio jednu pokusnu plohu, zatim sam ju ocjenio najprije okularno, a nakon toga izbrajao stabla, te konačno na temelju jednih i drugih podataka izračunao broj stabala, temeljnice i drvne zalihe pojedinog deb razreda i sravnio ih međusobno. Već kod 4.—5. pokusne plohe dobio sam rezultate, koji su samo neznatno diferirali.

Prije nego li zaključim ovo poglavlje o procjeni, moram upozoriti na jedan po šumu štetni običaj.

Mnogi šumari kada izbjrajaju stabla, običavaju ih dati zatesivati (anplätzen) u svrhu, da se ne bi po drugiput mjerila. Time se stabla sasvim nepotrebno ozlijeduju, osobito ako se radi o vrsti drveća sa tankom korom, ili ako se to čini u još mladim sastojinama.

Mjesto toga zatesivanja može se izuzam slučaj veoma hrapave kore, sasvim dobro stabla vidljivo obilježiti sa običnom bijelom kredom, pri čemu nastaje još i ta prednost, da označivanje sa kredom ide puno brže, negoli zatesivanjem.

Prelazim sada na točku 3. toga paragrafa, naime na prirast. Tu ču najprije kao uvod navesti, što o tomu piše priznati autoritet Friedrich Judeich u svom dijelu „Forst-einrichtung“. On piše:

„Bezüglich der Ermittelung des Zuwachsese sei kurz erwähnt, dass nach den bisher gewonnenen Erfahrungen das sicherste Hilfsmittel für die Zuwachsbestimmungen geschlossener Hochwaldbestände gute locale Ertragstafeln bieten. Es ist nämlich ein noch ungelöstes Problem, ob es überhaupt möglich ist, richtige Schlüsse von Einzelstämmen auf den Zuwachs des ganzen Bestandes zu ziehen. Namentlich scheint es unrichtig zu sein, hierzu die sogenannten Mittelstämme zu wählen; besser kommt man vielleicht zum Ziele, wenn man die Probestämme aus der Klasse der stärksten Stämme wählt. Weitere Untersuchungen vermögen erst hierüber genügenden Aufschluss zu geben. — Handelt es sich nur darum, ein ungefähres Anhalten zu gewinnen, so dürfte die Untersuchung einer grossen Anzahl von Probestämmen mit Hilfe des Pressler'schen Zuwachsbohrers auf ihren Grundstärkezuwachs genügen, wenigstens richtigere Rezultate gewähren, als wenn man 2 oder 3 Probestämme fällt und diese mit allen mathematischen Feinheiten berechnet.“ (Glede ustanovljenja prirasta budi ukratko spomenuto, da su po dosada stečenim iskustvima, za ustanovljenje prirasta sklopljenih sastojina visokih šuma, najsjegurije sredstvo lokalne prihodne skrižaljke. Do sada je naime još neriješen problem, da li je uopće moguće iz posljedka na pojedinim stablima, izvoditi zaključke o prirastu cijelih sastojina. Naročito se čini, da je neispravno u tu svrhu uzeti takozvana srednja stabla; bolje će se doći k cilju, ako se pokusna stabla izaberu iz razreda najjačih stabala. Tek dalnja istraživanja moći će na to dati dovoljan odgovor. — Ako se radi samo o tomu, da se dobiju poprilični podaci, tada će istraživanja većeg broja stabala glede njihovog prirasta na temeljnici pomoću Presslerovog prirastnjaka, dati svakako

ispravnije podatke od onih, što bi se dobili, kada bi se 2—3 pokusna stabla porušila i sa svim matematičkim fine-sama obracunala.

Istaknuta okolnost, da se naime i onda, ako se njekoliko srednjih stabala sa najvećim trudom i troškom istraži glede prirasta (čemu također treba iskustva i vještine), ipak ne dobije pouzdani rezultat za prirast cijelih sastojina, a ne dobije se zato, jer ta srednja stabla nijesu srednja stabla za razvoj prirasta, — imperativno upućuje na to, da se na takova istraživanja ne troši mnogo novca i vremena, nego da se podaci za prirast uzmu što moguće više iz prihodnih skrižaljka.

Stoga je kod čiste i oplodne sječe najuputnije samo prirast sječivih i za sječu dozrijevajućih sastojina ustanoviti u samoj sastojini i to na taj način, da se njezina zbiljna drvna zaliha podijeli sa njezinom starosti.

Drvnu zalihu treba u takovim slučajevima ustanoviti što točnije na pr. izbrajanjem, a isto se mora i starost točno ustanoviti. Veoma je shodno ako se drvna zaliha može ustanoviti na temelju faktičnih posljedaka sječe sastojina istoga položaja, obrasta i starosti. Kod svih ostalih sastojina (mladih i srednjodobnih) neka se prirast uzme iz prihodnih skrižaljkâ, uvaživ pri tomu sadanji obrast i onaj, što će ga sastojina vjerojatno imati u doba sječe.

U prebornim šumama, te za natstojno drveće u srednjim šumama, u kojima se po alineji 2. točke 3. ima ustanoviti tekući prirast, ne može se on uzeti iz prihodnih skrižaljkâ stoga, jer ih za te vrsti šumâ još ne ima, nego se on mora istražiti u samoj sastojini, a učiniti će se to najjednostavnije i za potrebu prakse dovoljno točno, navrtavanjem većega broja stabala sa prirastnjakom i to ne tako, da se prirast izračuna po kakovim formulama, nego na taj način, da se od kubnog sadržaja navrtanog stabla odbije kubni sadržaj stabla prije n godina, te ta razlika podijeli sa n i time dobije tekući godišnji prirast

dotičnog navrtanog stabla. Pri istraživanju tekućeg prirasta se on ne računa samo za zadnju (jednu) godinu, nego se radi lagljega i točnijega mjerjenja izračunava kao prosjek jednog 5—10 godišnjeg razdoblja (n god.). Kubni sadržaj stabala uzima se pri tomu iz stabalnih gromadnih skrižaljkâ.

Budući u modruško-riječkoj i ličko-krbavskoj županiji ima veoma mnogo prebornih šuma, te što su ovakovi podaci tim pouzdaniji, čim je veći broj istraženih stabala, to bi potrebno bilo takova istraživanja obaviti u većem stilu i za razne stojbinske razrede, te rezultate o tim istraživanjima objelodaniti kao „Skrižaljke o tekućem prirastu u prebornim šumama“. Poprilični obrazac takove skrižaljke predložuje slika 9.

Prirast jednog stabla u prebornoj šumi

Prsnji promjer cm.	j e l a				b u k v a			
	s t o j b i n a							
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
	m^3							
10								
11								
12								
13								
14								
	i t. d.							

Slika 9.

Budući je državni šumski erar za šume u kr. šumarijama Ogulin, Jasenak, Mrkopalj i t. d., na temelju mnogo-brojnih istraživanja dao za jelova i bukova stabla sastaviti stabalne gromadne skrižaljke (Bäummassentafeln), to kada bi se još sastavile skrižaljke za stabalne priraste, te konačno

istraživanjima ustanovile normale (broj stabala, temeljnica i drvnih zaliha) u normalnim prebornim šumama, to bi se tada imali svi za uređenje prebornih šuma potrebni podaci.

Do toga će se ali moći doći jedino tada, ako bi naš šumarski odsjek dao za to nesamo inicijativu, nego ako bi takav rad jedinstveno rukovodio, a prema potrebi i po svojim organima izvađao.

Takove radnje ne mogu se izvađati na trošak zem. zajednica, nego bi ih kao drugdje, trebalo i kod nas obaviti na zemaljski trošak.

Za istraživanje prirasta prirastnjakom (Zuwachsbohrer), je veoma dobar Mattsonov švedski prirastnjak, koji se naručuje od tvrdke: Versandgeschäft von R. Reiss in Liebenwerda in der Provinz Sachsen u Njemačkoj. (Vidi o tomu raspravu u „Forstwissenschaftliches Centralblat, svezak 5. iz godine 1911.).

Time sam svršio sa prirastom u prebornim i srednjim šumama, pak se ponovno vraćam na prirast u šumama sa čistom i oplodnom sjećom.

Za te šume ima se po točki 3. §. 11. ustanoviti i računati sa popriječnim prirastom u onoj dobi, u kojoj će se dотične sastojine predvidno posjeći.

Budući neki noviji napuci određuju, da se ima ustanoviti i računati sa tekućim prirastom, to za dokaz opravdanosti odredbe glede popriječnog sjećivog prirasta, navađam slijedeće.

Sa tekućim prirastom računa se vazda onda, kada se godišnji prihod (etat) ustanovljuje samo za budućih 10 do najviše 20 godina, te stoga računa samo sa drvnim gromadama i prirastima onih odsjeka, koji za to vrijeme imaju doći do sječe, dočim se sva daljna razdoblja nadjeluju samo sa površinama.

To je ali moguće i dopustivo samo u onim šumama, u kojima se ili ne mora u svakoj gospodarstvenoj jedinici strogo potrajno gospodariti, ili u kojima se već kroz decenije ra-

cionalno gospodari, te gdje su stoga svi dobni razredi prično normalno zastupani, pak je obzirom na to dopustivo, da se opća porabna osnova sastavi samo za budućih 10 ili najviše 20 godina — dakle i sa prirastom računa samo za budućih 10—20 godina.

Tamo ali gdje to nije, te gdje je radi stroge potrajanosti kao n. pr. kod naših zemljишnih zajednica, potrebno i stoga naputkom propisano, da se u svrhu zajamčenja potrajanog uživanja, imaju kod sastavka opće porabne osnove barem tri gospodarstvena razdoblja nadjeliti sa drvnim gromadama, te na temelju drvnih gromada triju razdoblja izračunati godišnji prihod, ne može se operirati sa tekućim prirastom stoga, jer se n. pr. za one sastojine, koje se učvršćuju u III. gospodarstveno razdoblje, mora sadanjoj drvnoj zalihi priračunati prirast do polovice razdoblja t. j. za 50 godina, a tada će te sastojine već davno imati sasvim drugi tekući prirast negoli je on ustanovljen prigodom sastavka osnove.

Stoga se u takovim slučajevima svagdje sasvim opravданo računa sa popriječnim prirastom u dobi sječe (Durchschnittszuwachs im Alter zur Zeit des wahrscheinlichen Abtriebes, ili u kratko Haubarkeitsdurchschnittszuwachs).

To doba će u mlađim sastojinama redovito biti istovjetno sa izabranom ophodnjom, nu već u dozrelim ili da pače prezrelim sastojinama će ono osobito u onom slučaju, ako takovih sastojina ima toliko, da će jedan dio moći doći k sjeći tek u II. ili čak III. gospodar. razdoblju, biti znatno veće od izabrane ophodnje.

Kod visokih šuma čiste i oplodne sječe, gdje se u „Opisu sastojina“ zaliha glavne sastojine razlučeno iskazuje od zalihe nuzgredne sastojine, ima se popriječni sječivi prirast uvijek naznačiti samo za glavnu sastojinu.

U onim nadalje slučajevima, gdje se drvne zalihe i prirasti ustanovljuju po prihodnim skrižaljkama, imaju se za jedno i drugo upotrebljavati iste prihodne skrižaljke tako, da ako je u njima drvna zaliha iskazana samo za krupno

drvo (Derbholz) t. j. iznad 7 %_m promjera, tada se i prirast ima uzeti samo za krupno drvo, a ne i za kićevinu.

Isto kao što drvna zaliha, mora se i prirast u takovim slučajevima reducirati na sadanji obrast sastojine.

U slučaju da prirast treba izračunati u postocima, čini se to za praksu dovoljno točno po Presslerovoј formuli, po kojoj je $p = \left(\frac{M - m}{M + m} \right) \cdot \frac{200}{n}$, u kojoj M predstavlja sadanjudrvnu zalihu, a m drvnu zalihu prije n godina. N. pr. da sastojina ima sadadrvnu zalihu od 366 m³ a prije 10 godina da je imala 322 m³, tada je % $p =$

$$\frac{366 - 322}{366 + 322} \cdot \frac{200}{10} = \frac{44}{688} \cdot 20 = \frac{880}{688} = 1.28\%.$$

Presslerova formula daje vazda nješto premalen rezultat. Stoga je Kunze sastavio nješto točniju formulu po kojoj je $p = \frac{M - m}{M(n - 1) + m(n + 1)} \times 200$. Ako vrijeme n nije predugo i ako se uz to radi o malom postotku, tada je diferencija između obiju rezultata tako neznatna, da se za potrebu prakse sasvim dobro izlazi sa jednostavnijom Presslerovom formulom.

Postotak prirasta je u toliko važan, što dotle, dok je on za jednu sastojinu veći od $\frac{100}{u}$ njegov popriječni prirast za glavnu sastojinu još uvijek raste, a obratno ako je manji, tada on pada i čim je manji, tim je sastojina dozrelija za sječu.

Po točki II./b §. 43. ima se kod sastavka gospodarstvenoga programa „Opis sastojina“ stegnuti na najnužnije opaske, te se medju inim spominje i tekući prirast, a u obrascu pako 13, koji se ima rabiti za gospodarstvene programe, ne ima spomena o tekućem prirastu, nego se navaja popriječni prirast — dakle i opet jedno protuslovje, koje je ali također samo prividno.

Već sam spomenuo, da se tamo, gdje se godišnji prihod izračunava iz prihoda ustanovljenog na temelju drvnih zaliha i prirasta samo onih sastojina, koje će se sjeći u prvom

ili najviše u drugom desetgodištu, opravdano računa sa tekućim prirastom. Stoga je kod onih gospodarstvenih programa, kod kojih se samo prvo desetgodište nadjeljuje sa drvnim gromadama, i na temelju toga izračuna godišnji prihod, a ostala razdoblja nadjele samo sa dovoljnim površinama, opravdano, da se računa sa tekućim prirastom. Ako se ali naprotiv prema točki II./c. §. 43. budući smjer gospodarenja i potrajanost užitaka predočuje jednom općom porabnom osnovom, u kojoj se sa drvnim zalihama nadjeljuju tri gospodarstvena razdoblja, te se stoga i prirast mora računati na toliki niz godina, tu se već ne može računati sa tekućim, nego se mora računatisa propriječnim sječivim prirastom.

Načine, na koje su drvine zalihe i prirasti u raznim sastojinama ustanovljeni, treba u uređajnom zapisniku kratko ali jasno opisati i motivirati, da budu shvatljivi koli ispitivaču osnove, toli onom šumaru, koji bude osnovu provadao, a konično i onomu, koji nakon 10 godina bude imao obaviti reviziju osnove.

Ad §. 12.

Svrha skrižaljke dobnih razreda jest ta, da predoči u kojem omjeru su površine pojedinih dobnih razreda zastupane prema ukupnoj produkciji drva namjenjenoj površini cijele gospodarstvene jedinice, odnosno da li prema normalnoj površini pojedinog dobnog razreda postoji sada manjak ili višak, te da li je obzirom na to sada već dopustivo, da se pojedina gospodarstvena razdoblja nadjele sa približno normalnim površinama, ili da li se mora za sada odustati od izjednačenja razdobnih površina, pak radi nužne potrajanosti provesti samo izjednačenje razdobnih prihoda.

Alineja 4. toga paragrafa glede progalnog i dovršnog sjeka, ima se razumijevati tako, da se površina takovih sastojina ima razdijeliti posebno na onu površinu, koja otpada na dojni razred starog, i onu, koja otpada na dojni razred mladog drveća, te tako razdijeljene površine unijeti u rubriku odnosnog dobnog razreda.

N. pr. jedan odsjek da ima površinu od 17·5 rali i da je u njemu već proveden progalni sjek, te da je prije sječe bilo po rali 350 m³ 100 godišnjeg drva, a sada da još ima samo 189 m³, pa je prema tomu do sada sječom izvađeno 161 m³. U tom slučaju bi od ukupne površine od 17·5 rali otpalo na dobni razred starog drveća $17\cdot5 \times \frac{189}{350} = 17\cdot5 \times 0\cdot54 = 9\cdot45$ rali, koji bi se imali upisati u rubriku 81—100 godina, a na najmlađi dobni razred $17\cdot5 \times \frac{161}{350} = 17\cdot5 \times 0\cdot46 = 8\cdot05$ rali, koji bi se u slučaju, da su već obrašteni sa podmлатkom, imali upisati u rubriku „1—20 godina“ starog drveća, a ako još nijesu obrašteni, tada u rubriku „čistine i progaline“.

Takovo razlučivanje ima se provesti samo u „skrižaljci dobnih razreda“, a u „Opisu sastojina“ ne.

Savezno s tom ustanovom je u alineji 1. §. 27. određeno eventualno stegnuće površine na jednu stojbinsku dobrotu, ili na potpuni obrast, ili na oboje zajedno, te je s time u savezu rubrika 6. (Površina svedena na I. razred stojbinske vrsnoće) obrazca 6.

Napis te rubrike nije sasvim ispravan, te bi umjesto „Površina svedena na I. razred stojbin. vrsnoće“, imalo glasiti: „Faktor redukcije na jednaku bonitetu i obrast“, i to iz slijedećih razloga.

Na I. stojbinsku vrsnoću mogu sa površine stegnuti samo onda, ako jedan dio sastojine spada u I. stojbinski razred rabljenih prihodnih skrižaljka, ili ako postoje lokalne prihodne skrižaljke, u kojima su konkretno najbolje stojbine uvrštene u I. stojbinski razred. Ako to nije slučaj, nego da konkretnе sastojine spadaju n. pr. u II., III. i IV. stojbin. razred dotičnih prihodnih skrižaljka, tada se može redukcija provesti samo na najbolju stojbinsku vrsnoću — u ovom slučaju na II. stojbinski razred.

U pravilu ima se na najbolji stojbin. razred reducirati samo onda, ako taj razred prevlađuje. U protivnom slučaju je

ispravnije, da se sve sastojine (odsjeci) reduciraju na onaj stojbinski razred, koji je u gospodarstvenoj jedinici pretežniji.

Takova redukcija obavlja se pomoću popriječnoga prirasta. N. pr. da je ophodnja 120 godina, kao prihodne skrižaljke da su uzete Schwappachove za hrastovinu, a odsjeci da spadaju i to :

a sa 11·7 rali u I. stojbin. razred

b „ 17·3 „ II. „ „ „

c „ 12·1 „ III. „ „ „

Prevladuje dakle II. stojb. razred, pak stoga na taj razred treba reducirati površine. U tom slučaju je za :

Stojbin. razred:	Popriječ. priраст po ralu:	Broj za redukciju, okruglo:	Reducirana površina:
I. . .	2·40 m ³ . . .	$\frac{2\cdot40}{1\cdot90} = 1\cdot3$; .	$11\cdot7 \times 1\cdot3 = 15\cdot21$ rali
II. . .	1·90 „ . . .	$\frac{1\cdot90}{1\cdot90} = 1\cdot0$; .	$17\cdot3 \times 1\cdot0 = 17\cdot30$ „
III. . .	1·40 „ . . .	$\frac{1\cdot40}{1\cdot90} = 0\cdot7$; .	$12\cdot1 \times 0\cdot7 = 8\cdot47$ „

Ako je uz to i obrast veoma različit, naročito ako je nerazmjerno slab u onim sastojinama, koje dolaze u IV. i daljna gospodar. razdoblja, tada se ima provesti i redukcija površina na potpuni obrast. Pri tomu se ali ne smije pustiti s vida, da sječive sastojine redovito ne imaju veći obrast od 0·7—0·8. Ako će stoga srednjodobne i mlađe sastojine usprkos sadanjeg slabijeg obrasta, uz primjerenu njegu imati u sječivoj dobi predvidno spomenuti obrast od 0·7—0·8 i prema tomu odgovarajuću običajnu sječivu drvnu gromadu, tada nije potrebno njihove površine reducirati na potpuni obrast.

U slučaju, da se uz redukciju na jednaku stojbinsku dobrotu, ima provesti i redukcija na potpuni obrast, tada je shodno te dvije brojke pisati kao slomak i to prvu kao brojnik, a drugu kao nazivnik (obje sa crnilom) u svrhu, da se može kontrolirati ispravnost redukcije.

Svrha reduciranja površina na jednaku stojbinsku vrsnoću i eventualno na potpuni obrast, je osjeguranje potrajanosti prihoda u onim gospodarskim razdobljima, koja se u općoj porabnoj osnovi nadjeljuje samo sa površinama.

Za ta se naime razdoblja uzima, da je potrajanost prihoda osjegurana onda, kada su ta razdoblja nadjeljena sa odgovarajućim jednakim površinama dobro obraštenih sastojina, jer se opravданo može uzeti, da će jednake površine u sječivoj dobi imati i jednake sječive prihode.

Ta pretpostava će se dakako ispuniti samo onda, ako su te jednake površine kadre producirati također i jednake sječive prihode. Nije li to slučaj n. pr. da bi u prva razdoblja dolazile sastojine na znatno boljim, a u daljnjim razdobljima, na lošijim stojbinama i k tomu još možda i sa lošijim obrastom, tada bi se u tim potanjim razdobljima u tim potonjim razdobljima usprkos jednakim površinama, dobili znatno manji prihodi. Tu bi onda nastupio slučaj, da bi se površine morale reducirati onako, kako je to napred razloženo, te pojedina razdoblja nadjeliti sa jednakim reduciranim površinama. U protivnom slučaju nije takovo reduciranje potrebno.

Prema alineji 2. §. 27. imaju se koli u skrižaljci dobnih razreda, toli u općoj porabnoj osnovi, u dotičnim rubrikama stegnute površine upisati kao brojnik crvenilom, a zbiljne površine kao nazivnik crnilom. Isto tako ima se zbroj svake rubrike napisati kao slomak.

O svemu tomu ima se u uređajnom zapisniku pod točkom I. (opis šuma) C. (gospodarstveni odnošaji) točka 5. napisati obrazloženje.

Ad §. 13.

Za opis šuma prema tomu paragrafu potrebni su mnogovrsni podaci, koji se ne mogu najednom sabrati. Stoga treba da uređivač tečajem izvađanja vanjskih radnja obavi nužna istraživanja i ispitivanja. Puno toga će moći saznati od lokalnog upravnog i čuvarskog osoblja i okolnog žiteljstva.

Sâm opis neka bude jasan, nu uz to što moguće kraći, te valja naročito izbjegavati svako opširnije opisivanje onakovih odnošaja, koji na šumsko gospodarstvo i uređenje uživanja šume ne imaju direktni upliv.

Ad. §. 14.

U mnogim osnovama sam našao, da se je „kao svrha budućega gospodarstva“ navelo jedino „potrajno uživanje šumskih prihoda“. To je skroz nedostatno. Budući način i svrhu gospodarenja treba nesamo pobliže opisati, nego i obrazložiti, da svaki koji osnovu čita, ispituje, provadja i t. d., može razumjeti „zašto je tako odredjeno?“ Tako n. pr. će kod jednih posjednika biti svrha proizvađanje ogrijevnih drva za vlastitu porabu, kod drugih što više tehničkoga drva za prodaju, kod trećih proizvodnja kolja za vinograd i t. d. Tu može nastupiti slučaj, da će takova svrha, koju mogu posebne okolnosti i potrebe ovlaštenika uvjetovati, na prvi mah izgledati kao neshodna ili možda stručno neopravdana. Stoga treba koli tu toli i tamo, gdje se bude raspravljalo o vrsti uzgoja, vrsti drveća, visini ophodnje i t. d. uvijek onda, ako stvar nije sama po sebi potpunoma jasna, vazda navesti razloge s kojih je tako određeno.

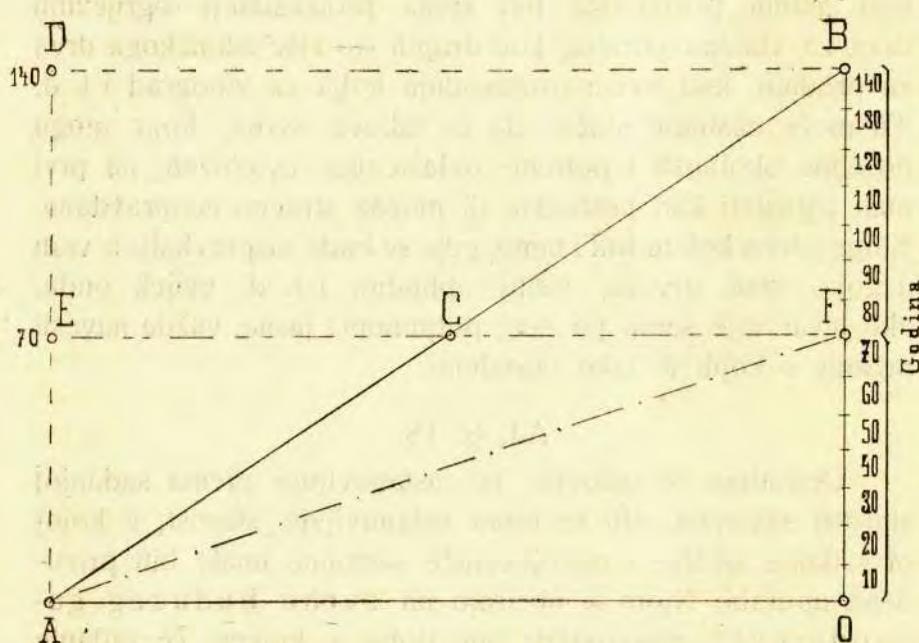
Ad. §. 18.

Ophodnja se redovito ne ustanavljuje prema sadanjoj starosti sastojina, niti se njom ustanavljuje starost, u kojoj bi sadanje sječive i dozrijevajuće sastojine imale biti privedenе uporabi. Njom se obzirom na svrhu budućeg gospodarenja ustanavljuje ono doba, u kojemu će sadanje mlade sastojine, te one, koje će se u buduće još uzgojiti, predvidno postati sječive i prema tomu imati k sjeći (uporabi) privesti.

Ako se iznimno ima ophodnja ustanoviti uvaženjem sadanje starosti sastojina (takav slučaj nastupa za šume zemljišnih zajednica onda, ako još ne ima izrađene i odobrenе

gospodarstvene osnove, a mora se izračunati visina godišnjeg prihoda, ili vanredni prihod razlučiti od redovitog), tada treba držati na umu, da bi današnjem stanju šume odgovarala ona ophodnja, koja bi bila dvaput tako velika, kao sadanje srednja starost cijele šume. Neispravno je stoga, ako se kao odgovarajuća ophodnja uzme srednja starost cijele šume, ili možda starost najstarijih sastojina.

Da se u takovim slučajevima ima kao odgovarajuća ophodnja uzeti dvostruka srednja starost sadanje šume, vidi se iz primjera, koji je u uređ. naputku naveden u alineji 7—9. točke § 18., a da je to opravdano, vidi se i iz slike 10.

Slika 10.

U toj slici $\triangle AOB$ predviđa se sasvim normalnu šumu za 140 godišnju ophodnju. Dobni razredi su naime počam od 0—140 sasvim normalno zastupani, te bi se vodeći sječu od OB prema AD svake godine sjeklo jednaku površinu,

na kojoj bi se uslijed svakogodišnjeg prirasta svakiput nalazila 140 godina stara šuma. Time bi se za vrijeme cijele ophodnje posjekla drvna gromada, koju predočuje pačetvorina $A O B D$, a to predstavlja dvije normalne zalihe, te se iz toga vidi, da je ophodnja dvaput tako velika kao srednja starost šume.

U slučaju da bi sadanja šuma bila u cijelosti stara samo 70 godina, to bi ona bila predočena pačetvorinom $A O F E$, pak ako bi se njezina sadanja starost od 70 godina (to je podjedno i njezina srednja starost) uzela za ophodnju, te ju se prema tomu htjelo kroz 70 godina posjeći, to bi nakon tih 70 godina bila šuma stara samo 0—70 godina ili poprijeko samo 35 godina, te samo sa drvnom zalihom kako to predočuje $\triangle AOF$ — dakle bi koli srednja starost, toli idrvna zaliha bila za polovicu manja od sadanju.

Iz toga se vidi očito, da je ophodnja od 70 godina za polovicu niža nego li bi prema sadanjem stanju šume normalno smjela biti, te da stoga koli u toj, toli u svakoj drugoj šumi kao normalna ophodnja odgovara ona, koja je dvaput tako visoka, kao što je srednja starost dotične šume.

Nije neophodno potrebno, ali se iz mnogih razloga preporuča, da ophodnja bude umnožak od gospodarstvenog razdoblja, koja se prema predzadnjoj alineji § 18. imaju u visokim šumama sa čistom i oplodnom sjećom uzeti sa 10 ili 20 godina, a u prebornim, srednjim i sitnim šumama sa 5—10 godina.

U prebornim šumama ima se umjesto ophodnje ustanoviti ophodnjice t. j. ono vrijeme, kroz koje se sa sjećom ima proći kroz cijelu gospodarstvenu jedinicu i nakon toga opet povratiti na prvu sjećinu.

Po uređajnom naputku su u prebornoj šumi napušteni dojni razredi, te umjesto njih uvedeni debljinski razredi. Budući su ovi potonji u savezu sa ophodnjicom, a njezina visina je ovisna o tomu, koliko se uzme debljinskih

razreda i sa kojim promjerom u prsnoj visini, to će se najprije pozabaviti sa debljinskim razredima.

Pri izradbi uredajnog naputka nije još bilo dovoljno vlastitog iskustva, niti je bilo na raspolaganje dovoljno podataka iz naših prebornih šuma.

Sa debljinskim razredima počeo je prvi raditi dr. L. Hufnagl, koji je uveo pet debljinskih razreda od 10—10 centimetara, a za njim se je povela ona njekolicina šumara, koji su o našim prebornim šumama pisali u Šumarskom listu. Prema tomu je i u naš uredajni naputak i u sve odnosne obrasce ušlo 5 debljinskih razreda sa razmakom promjera od 10—10 centimetara, naime I. d. r. od 10—20 cm; II. d. r. od 21—30 cm; III. d. r. od 31—40 cm; IV. d. r. 41—50 cm i V. d. r. od 51 cm i dalje, nu naputak to nije odredio kao stalno pravilo, nego on dopušta i manji broj debljinskih razreda.

Veći broj debljinskih razreda obećaje prividno veću točnost, ali zato naprotiv zadaje mnogo više posla kod procjene sastojina, a što je za naše odnošaje veoma važno, to je, da toliki razredi onemogućuju okularnu procjenu, kojom će uređivač — naravno ako je u tomu na temelju dostatne prakse i iskustva dosta vješt, mnogo brže i stoga znatno jeftinije raditi, nego li polaganjem i izračunavanjem pokusnih ploha.

Radi toga, te konačno s razloga, što su naše preborne šume u većem dijelu još skroz abnormalne, te se rijetko gdje u naravi nailazi na potpunoma izražena 3, a još manje 5 debljinskih razreda, preporučam, da se uzme što manje debljinskih razreda. Po mom iskustvu držim — izuzam dakako izvanredne slučajevе (mnogo prestarih, vanredno debelih stabala), za potrebu prakse redovito dostatnim tri debljinska razreda.

U onim slučajevima, kada u šumi ne ima uopće, ili veoma malo prestarih i stoga veoma debelih stabala, će vjerojatno odgovarati takovo razvrstanje, da se I. d. r. uzme od 10—25 cm, II. d. r. od 26—40 cm, a III., d. r. od 41—55 cm.

Takovo razvrstavanje će naročito odgovarati za one preborne šume, u kojima je pretežita vrst drva omorika (takovih šuma ne ima mnogo, ali ih ipak ima), jer omorika u tim šumama redovito već kod 45—50 cm prsnog promjera postaje crveno truležna, te će se stoga sjeći već od 41 cm. Zatim će odgovarati za mješovite preborne šume od jеле i bukve, jer se jela kao dozrela uzima obično sa prsnim promjerom oko 50 cm, a bukva već sa 40 cm, a budući bi V. debljinski razred sadržavao stabla od 41—55 cm, to će na bukvu otpasti tanja, a na jelu deblja stabla i time će se jedna i druga vrst moći sjeći onda, kada je najbolje dozrela.

Ima li u šumi znatan broj nad 55 cm debelih stabala, tada će biti shodno debljinske razrede uzeti od 20—20 cm tako te bi u I. d. r. došla stabla od 10—30 cm, u II. d. r. od 31—50 cm, a u III. d. r. od 51—70 cm.

Konačno ako se radi o čistoj ili pretežito jelovoj šumi, te se kao sječiva stabla imaju uzeti samo ona do 60 cm, može se I. d. r. uzeti od 10—26, II. d. r. od 27—43, a III. d. r. od 44—60 cm. Time doduše nijesu brojevi zaokruženi na broj 5 ili 10, kako se to obično uzima, nu to nije ovdje niti potrebno, a u ovom slučaju ne bi bilo niti shodno.

Kod mješovitih šuma (jela i bukva) naročito upozorujem, da nije nikako shodno, da se debljinski razredi za jednu vrst ustanove drugačije negoli za drugu. To isto vrijedi i za ophodnjicu, koju treba ustanoviti jedinstveno, ili prema vladajućoj vrsti drveća, ili je ustanoviti razmјerno prema obim vrstama drveća.

Prema ustanovljenim debljinskim razredima ima se ustanoviti ophodnjica i to na taj način, da se navrtavanjem dovoljnog broja stabala prirastnjakom, istraži, koliko je godina prosječno bilo potrebno, da su sadanja stabla najvećega debljinskoga razreda iz predzadnjega razreda u taj razred urasla. N. pr. ako su debljinski razredi uzeti od 15—15 cm, tada se na spomenutim stablima istražuje „koliko je go-

dina bilo potrebno, da su za 15 cm prirasla?" Taj broj godina ne ima se ustanoviti brojenjem godina na panju, kako je to u jednom slučaju bilo učinjeno, jer je to skroz neispravno. nego navrtavanjem stabala u prsnoj visini. Tom prigodom dobiveni podaci upotrebljuju se podjedno i u svrhu ustanovljenja tekućeg prirasta.

Obzirom na okolnost, što je radi uzgoja pomladka potrebno, da sjećine budu barem 15—20 godina pod zabranom paše, nije kod zemljишnih zajednica, kod kojih se do najveće dopustive granice mora uvažiti potreba za šumskom pašom, uputno uzeti niske ophodnjice n. pr. od 20 godina, jer tada bi cijela šuma bila uvijek pod zabranom paše. Stoga u takovim slučajevima vjerojatno ne će biti shodno ići sa ophodnjicom ispod 30 godina.

Toj potrebi će odgovarati debljinski razredi kako su naprijed navedeni naime od 15—15 cm tamo, gdje je prirast slabiji, a od 20—20 cm tamo, gdje je prirast jači.

Dulje ophodnice dobro je uzeti i stoga, što one omogućuju najednom usjeći većedrvne gromade na istom mjestu, a to opet dozvoljava veće izdatke za popravak puteva, a konačno se na sjećini preostavša stabla ređe i stoga manje ozleđuju nego li onda, kada se uzme manja ophodnjica, koja ima za posljedicu, da se sječa češće povraća na isto mjesto.

Ako se iz opravdanih razloga ophodnjica uzme manjom od 30 godina, tada neka se ona zaokruži na 20 ili 25 godina, a nikako ne na 22, 23, 24, 26, 27 ili 28 i to s razloga, što se inače ne bi odsjeci mogli shodno razvrstati u gospodarstvena razdoblja (à 10 god.) i polurazdoblja (à 5 god.)

U slučaju da je ophodnjica ustanovljena sa 25 godina, tada neka se obzirom na to, da se posebna porabna osnova ima sastaviti za 10 godina, naime do prve revizije, a ta se obavlja istom nakon 10 godina, I. gospodarstveno razdoblje ustanovi sa 10 godina i sa dva polurazdoblja à 5 godina,

zatim II. razdoblje također sa 10 godina, a konačno III. samo sa 5 godina.

Po predzadnjoj alineji točke b) § 18, ima se u tipičnim sastojinama ustanoviti broj stabala, zbroj temeljnica i drvna zaliha, koja se u prebornoj šumi ima normalno nalaziti na jednoj rali prije i poslije sječe.

U tom pogledu je kod nas radi potpune nestašice sredstava za istraživanja u uređajne svrhe, učinjeno još pre malo — radilo se samo nješto kod ogulinske i otočke imovne općine, te nješto samo u šumama zemljишnih zajednica Gorskoga kotara. Pri tomu su njeki stručnjaci pošli sa skroz teoretskoga stanovišta čiste sječe, te bili mnijenja, da na svaki debljinski razred mora otpadati sasvim jednaka površina, te iz toga izvodili, da stabla svakog pojedinog debljinskog razreda moraju imati skroz jednaki broj temeljnica. Ta ali pretpostava nije ni za čistu sječu ispravna, a sve kada bi i bila, ne bi se mogla primjeniti na prebornu sječu s razloga, što se šuma sa čistom sječom sasvim drugačije pomlađuje i uzgaja negoli preborna šuma, te što se kod prve šume redovito radi o takovoj vrsti drveća, koje ne podnosi zasjenju, ili ju podnosi samo u svojoj ranijoj mladosti, dočim kod potonje o takovim vrstima, koje samo pod zasjenom dobro napreduju. Konačno u prebornoj šumi niti iz ogojnih, a niti iz uzgojnih razloga nije potreban onoliki broj mlađih stabala, koliki je potreban u šumi sa čistom sječom.

Kada je tomu tako, tada ne ima opravdanog razloga da se u prebornoj šumi uzgaja i podržava veći broj tanjih stabala negoli je potreban, da sa sjegurnošću zajamči potpunu nadoknadu onih debljih stabala, koja se prigodom sječe doznaće, nadalje onih, koja prigodom sječe doznačenih stabala budu tako oštećena, da za daljnji rast više nisu sposobna, te se stoga također moraju posjeći, te konačno za ona, koja inim načinom budu oštećena (vjetro- i snijegolomi, izvale i dr.)

Po onim njekim istraživanjima, koja su kod spomenutih

šumoposjednika poduzeta, držim da će zbroj temeljnica svih stabala na jednoj rali normalne preborne šume prije sječe iznositi i to:

u čistoj jelovini oko 28·00—30·00 m²;
a u čistoj bukovini oko 18·00—20·00 m².

Veći zbroj temeljnica biti će na boljoj, a manji na lošoj stojbini. Pri tomu će zbroj temeljnica biti najmanji u najnižem, a najveći u najvišem debljinskom razredu. Koliki taj zbroj ima biti u pojedinom debljinskom razredu, ima se ustanoviti grafičkim načinom onako, kako je to u Šumarskom listu broj 5. od g. 1909. opisao g. Petar Manojlović u svojoj raspravi: „Uređenje preborne šume.“

Na taj način, te istodobno s time ustanavljuje se i normalni broj stabala idrvne zalihe pojedinog debljinskog razreda, jer sva ta tri faktora su među sobom u uskoj vezi.

Radi boljeg razumijevanja, te da cijenjenim čitateljima pružim njeku približnu sliku o normali u prebornim šumama, donašam sljedeća tri primjera, koji su izrađeni na temelju podataka pokusnih ploha u tipičnim sastojinama.

I.) Normala za čistu jelovu sastojinu na lošoj stojbini u šumama ogulinske imovne općine u Velikoj Kapeli.

a) prije sječe:

Dob. raz.	broj stabala	m ²	m ³
I. (10—20 cm)	— 237 —	4·20	26·00
II. (21—30 cm)	— 101 —	4·97	37·37
III. (31—40 cm)	— 59 —	5·67	51·92
IV. (41—50 cm)	— 39 —	6·30	64·74
V. (51— cm)	— 28 —	6·86	77·56
Ukupno		28·00 m ² ,	257·59 m ³

b) poslije sječe — uz prepostavu tridesetgodišnje opohodnjice.

Deb. raz.	broj stabala	m ²	m ³
I.	— 169 —	2·99	18·59
II.	— 80 —	3·93	29·60
III.	— 49 —	4·71	43·12
IV.	— 34 —	5·41	56·44
V.	— — —	—	—
Ukupno 332 stabla,		17·04 m ² ,	147·75 m ³
(Nastaviti će se.)			

Izračunavanje cijene drva na panju.

U listopadskom broju S. I. od g. 1914. iznjeo je kr. šum. savjetnik D. Polaček prevod u magjarskom šum. listu „Erde-szeti lapok“ izašle rasprave kr. ug. šum. inžinira Šandora Barthe kojom on upozorava na običajne pogrješne načine računanja cijene drva na panju, te za ispravno izračunavanje iste stavlja formulu:

$$C = P - [T + (C + T) \cdot op]$$

ili riječima: cijena na panju (C) nadje se ako se od prodajne (tržišne) cijene (P) odbiju troškovi izradbe i dovoza (T) te kamati, poduzetnička dobit i troškovi režije, koji čine stanoviti postotak (p) od u dotični posao uloženih glavnica C i T .

Razrješenjem te formule dobije se jednostavniji oblik:

$$C = \frac{P}{1+op} - T$$

Ta — recimo Barthina — formula predpostavlja, da se dotični šumske posao ima, kako je to kod većeg dijela šumskih poslova i običajno, svršiti u roku od jedne godine dana, te da kupac drva odmah nakon kupa položi cijelu kupovninu.

Ako bi se posao protegnuo na više godina ili, ako bi se kupovnina plaćala u obrocima, razumljivo je, da bi se prema tome razdoblju, u kojemu se uložene glavnice drugačije ukamačuju, morala i gore navedena formula donjekle modificirati.

U praksi je običajno raditi napred spomenutom Barthinom pretpostavom, pa ćemo stoga u našoj raspravici imati pred očima samo te njegove pretpostavе t. j. da se kupovnina plaća odmah pri sklapanju posla i da se cijeli posao mora dokrajčiti u roku od jedne godine dana.

Pogledamo li tu Barthinu, za njegovo predpostave vrijedeću formulu pobliže to vidimo, da je Bartha u njoj teoretski predvidio samo neke vrsti troškova, koji ovise o nekom zajedničkom postotku p , ali da nije predvidio i još mnoge druge, u šumskom trgovачkom poslu dolazeće troškove, koji znatno uplivaju na visinu same cijene drva.

Teoretički je ispravno da se kod traženja (ustanovljivanja) cijene drva na panju C imadu od prodajne ili tzv. tržišne cijene P odbiti svi sa šumskim posлом skopčani troškovi.

Ovi su troškovi vrlo raznoliki.

U prvom redu znamo da po našim propisima mora kupac drva osim kupovnine na ruke prodavaoca položiti jamčevinu. Ta jamčevina iznaša, kako je poznato redovno $10\%*$ od kupovnine C , tj. $\frac{C \cdot 10\%}{100}$, dakle znatan iznos, s kojim kupac računa i računati mora, ako hoće imati čist račun o svojima u posao uloženim glavnicama.

Čim kupac drva uloži jamčevinu u posao imade pravo tražiti, da mu taj posao od te jamčevine donese, a po tom da si i zaračuna poduzetničku dobit, koja se računa i od svih drugih u taj posao uloženih kapitala.

Uzmimo, da ta poduzetnička dobit iznaša 15% od jamčevine, kao od u posao uloženog kapitala, to kupac ima

* U ovoj ćemo raspravici u obče rabiti za sve vrsti postotaka u praksi običajne postotke u brojkama, a ne ćemo rabiti obče znakove p_1 , p_2 , itd. jer će si svatko umjesto po nama uzetog postotka ako mu ovaj ne bude odgovarao moći u formulu uvrstiti onaj postotak, koji mu treba.

pravo tražiti, da mu se upiše u dobit 15% od jamčevine, dakle 15% od 10% od C ili $\left(\frac{C \times 10\%}{100}\right) \times \frac{15\%}{100} = C 0.015$.

Drugi trošak, što ga kupac drva trpi polaganjem jamčevine jest gubitak jednog dijela kamata od nje.

Jamčevina se naime polaže obično u sigurnim vrijednosnim papirima, koji nose kupcu samo 4% , dočim sam kupac mora za jamčevinu, koju je za svoj posao posudio plaćati npr. 7% . On dakle računa, da mora poslom zaslužiti i tu diferenciju od $7\% - 4\% = 3\%$ od jamčevine dakle:

$$\frac{C 10\%}{100} \times \frac{7 - 4}{100} = C 0.003.$$

Osim jamčevine nije uzeo Bartha u obzir ni biljegovine koja se plaća po biljegovnoj ljestvici III. (za pogodbe) i to od svote preko 8.000 K za svakih 400 kruna 2 K 50 f tj. 0.625% odnosno od cijele kupovnine C

$$\frac{C 0.625}{100} = C 0.00625.$$

Od plaćene biljegovine ima si pravo kupac drva računati takodjer poduzetničku dobit (15%) i kamate (7%)

ukupno 22% tj. $C 0.00625 \times \frac{22\%}{100} = C 0.00132$.

Od kako kod nas a i u Ugarskoj postoji zaklada za uzgoj djece šumarskih činovnika, dužan je kupac povrh kupovnine platiti u tu zakladu 0.2% od kupovnine tj. j.

$$\frac{C 0.2}{100} = C 0.002,$$

od koje si svote on takodjer računa poduzetničku dobit (15%) i kamate (7%) tj. ukupno 22% od C

ili $C 0.002 \times \frac{22}{100} = C 0.00044$.

Zatim dodje veliki i glavni izdatak za izradbu i dovoz . . . T , te poduzetnička dobit (15%) kamati (7%) i troškovi režije

(5%) ukupno 27% od cijene drva na panju (C) i od troškova izradbe i dovoza (T)

$$\text{tj. } \dots \dots \dots \dots \dots (C + T) \frac{27}{100} = (C + T) 0.27.$$

Podpuna dakle, za praktičnu porabu prikladnija i izpravnija formula bila bi:

$$C = P - C \cdot 0.015 - C \cdot 0.003 - C \cdot 0.00625 - C \cdot 0.00132 - C \cdot 0.002 - C \cdot 0.00044 - T - (C + T) \cdot 0.27$$

Cijena na nanju	• • • • •
Prodajna cijena	• • • • •
Poduzetnička dobit od jamčevine	• • • • •
Gubitak kamata od jamčevine	• • • • •
Biljevinia	• • • • •
Poduzetnička dobit i kamati od biljevine	• • • • •
Prinos uzgajnoj zakladi	• • • • •
Poduzetnička dobit i kamati od primosa uzgajnoj zakladi	• • • • •
Trošak izradbe i dovoza	• • • • •
Kamati, poduzetnička dobit i režija od cijene na panju i troškova izradbe i dovoza	• • • • •

Skraćeno napisana glasila bi ta formula:

$$C = P - [T + (C + T)0.27 + C0.02801]$$

iz česa slijedi, da se cijena drva na panju uz po nama uzete troškove umanjuje naprama uvodno spomenutoj Barthinoj izvornoj formuli $C = P - [T + (C - T) 0\cdot0P]$ za iznos: $C 0\cdot02801$ ili za skoro 3% a to je svakako iznos, koji se ne-smije pustiti s vida.

B. Kosović, kr. zem. šum. nadz.

Biljegovne pristojbe.

(Nastavak).

Biljegovina i podmirba iste uporabom biljegovka.

Za podmirbu se biljegovine rabe, raznovrsne biljegovke a osim toga i biljegom providjene bjelice kao: mjeničke bjelice obećajke (promesse), marvinske putnice, zatim bjelice poštanskih voznih i željezničkih tovarnih listova, te bjelice ribarskih karata i putnih listova, koje prodavaju financijalni i poštanski organi ili naručbenici, i od kojih po njihovoј vrijednosti imade slijedećih vrsti:

- a) biljegovka od 2, 4, 6, 8, 10, 14, 20, 24, 26, 30, 38, 40, 50, 64 i 72 filira, po 1 K, 1·20, 1·26, 1·50, 1·80, 1·88, 2·—, 2·50, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 14, 20, 24, 30 i 40 K. (Nar. min. fin. br. 51.390 ex 1903.);
- b) biljegovanih mjeničnih bjelica ima od 10, 20, 40, 60, 80 f., 1 K, 1·20, 1·40, 1·60, 1·80, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30 K;
- c) biljegovanih bjelica za obećajke ima po 1 K;
- d) bjelica za marvinske putnice ima od 4. 12 i 20 f. (n. m. fin. 99.149—1900).
- e) ribarskih karata od 1 i 4 K (n. m. f. 19052—1900);
- f) bjelica za poštanske tovarne listove od 10 f.;
- g) bjelica za željezničke tovarne listove 2 i 10 f, (nar. min. fin. 193.116—1899);
- h) bjelice putovnica od 30 f. i 2 K (nar. min. fin. 61.152—1904).

Oblik se i boja biljegovka i biljegovanih bjelica mijenja povremeno, te se ova promjena svojim putem stavlja do obćega znanja. (§ 17).

Okolnost, da u kojem mjestu ili u kojoj općini nema prodaje biljega, ne može biti razlogom, da se odpiše povišena pristojba, odmjerena zbog biljgovne prikrate (uprav. sud. 22.994—1897).

Ribarske iskaznice (karte) ispostavljaju na erarskim biljgovanim bjelicama na temelju dozvolbene odluke oblasti

nadležni kr. porezni, odnosno dohodarstveni uredi, kojim je povjeren rukovanje biljegovnog materijala (m. f. 99.371-1902).

Od 1. siječnja 1907. obvezatno su stavljene u promet bjelice za putnice sa biljegom od 2 K i sa biljegom od 30 f., koje imaju 12 obrojenih stranica. Lik se biljega može viditi na šestoj stranici u lijevnom uglu (m. f. 102.843 i 40257 do 1905.). Oni, koji trebaju austrijske i bosanske biljegovke mogu si ih pribaviti kod kr. ug. središnjeg skladišta biljega, a isto se tako mogu kod bečkog skladišta biljega i kod poreznog ureda u Sarajevu dobiti ugarske biljegovke.

Isprave različite stalne biljegovine.

Ako se biljegovini podvržena isprava, izdana o kakovom pravnom poslu, proteže na predmete podpadajuće pod različitu stalnu biljegovinu, onda se ima na prvi arak isprave prilijepiti najveća stalna biljegovina, dočim biljegovinu od ostalih araka ustanavljuje članak tarife „arci“.

U slučaju pak, ako koji podnesak ili zapisnik sačinjava podjedno ispravu, podpadajući pod stalnu biljegovinu, tada se imadu od prvog arka obje razne stalne pristojbe platiti (§ 18.).

Na zapisnik o dražbi nekretnina valja osim biljegovine od 1 K odpadajuće na zapisnik, još podmiriti i biljegovinu od 1 K kao od isprave pravnog posla, ukupno dakle 2 K.

Ako se biljegovini podvržena isprava, napomenuta u § 18. odnosi na predmete, koji potпадaju diono pod stalnu a diono pod postepenu ili postotnu pristojbu, neka se podmire svekolike raznovrsne pristojbe napose i to prema vrsti i veličini pristojbe, ili uporabom biljegovka, ili uplatom ugotovom novcu (§ 19.).

Biljegovina se podmiruje propisanom uporabom primjerenе biljegovke, u kojem je pogledu glavno načelo, da se biljegovini podvržena isprava, ili pismo imade napisati na papiru, koji je jur providjen propisanom biljegovkom, te da se u svrhu podmirbe biljegovine prilijepi biljegovka od propisane vrijednosti na prvu stranu arka, isprave ili pisma tako, da se preko dolnjega bojadisanoga dijela biljegovke

prepiše i to ne naslov, nego barem jedan redak samoga pismenoga sloga. Naknadno na ispravu, tj. iza izdanja iste prilijepljena biljegovka smatra se kao da je ondje nema. (§ 20).

Prepisanje biljegovka biva najshodnije tako, da se počme sa prvim redom teksta ispred biljega (biljegovke), prema sredini njegovoga dolnjega bojadisanoga dijela, te pisanje nastavi preko biljega. Datum se ne može smatrati tekstrom isprave, kao ni naslov njezin, za to se biljeg ne smatra propisno podmirenim, ako je samo sa datumom ili naslovom prepisan.

Ne prepiše li se biljeg samo na donjem bojadisanom dijelu sa prvim redom teksta isprave, nego se osim toga prepiše još i na gornjem dijelu i sa naslovom isprave, to ovo, akoprem postupak nije posvema propisan, samo za sebe ne može biti uzrokom sastavljanja obnašašća (f. n. s. 9412—1885.), kao ni to, ako se na dolnjem bojadisanom dijelu prepiše više redaka teksta (1748—1891), jer postoje uvjeti temeljnog načela, koje je u ovom §-u izrečeno. Biljeg ali, koji je prepisan samo naslovom isprave, ima se i onda smatrati ne postojećim, ako je povrh toga i tintom prekrižen (u. s. 1872. 1892).

Punomoć je takova isprava, na kojoj valja biljegovku prepisati prvim redom teksta (613—1886.). Isto stoji i glede svjedočba.

Obustavi li se koja isprava (obnašašće sastavi), jer biljegovka na njoj nije propisno prilijepljena ima se u tom slučaju faktično, nu protupropisno upotrebljena biljegovka uračunati u povišenu pristojbu, koja će se omjeriti na temelju obnašašća (613—1886.)

Biljeg brisovne dozvole, sadržane u gruntovnoj molbi, ima se prepisati, jer se takav podnesak po točki b) § 82. gruntovnog reda ima ispostaviti kao isprava (f. u. s. 16.411—1891.).

Na tlorisima, koji su priklopljeni k ugovorima, te tako sačinjavaju nadopunjajući dio istih, imade se biljeg od 1 K

prepisati, jer je to biljeg jednog arka isprave (94—1884.) ; tlорisi pako, koji su priklopljeni kao prilozi gruntovnim podnescima, imadu se providiti samo sa biljegovinom određenom za priloge. Okolnost, da li su tlорisi podpisani po stranki ili nisu, ne čini razlike u nijednom slučaju (944—1887.).

Biljeg na ponudi, podnešenoj oblasti (uredu) ne treba prepisati, jer ponuda ima narav podneska 1712—1891.).

Drugom tintom, ali ne drugim rukopisom na ispravi prepisana biljegovka, smatra se propisno rabljenom (f. u. s. 9160—1896., i 8611—1899.).

Prepisanje biljegovke na podnescima nije propisano, ali nije niti protupropisno (u. s. 16.338—1904.).

Naknadno priljepljenom, odnosno u smislu § 43. prist. propisa ne postojećom, smatra se biljegovka sa sudačkog gledišta i onda, ako je drugom tintom i drugim rukopisom prepisana, nego je pisana odnosna isprava.

Izuzima se slučaj a) ako je biljegovku prepisala jedna od stranaka, koja je ugovor podpisala, b) ako isprava sadržaje takav pravni posao, koji ovisi od odobrenja više ili štitničke oblasti, jer se u potonjem slučaju biljegovka ne ima prilijepiti unapred, već tek za 8 dana poslije odobrenja (616, 709 i 759—1886.).

Ne može se smatrati naknadnom podmirbom, ako je biljegovka priljepljena nakon sastavka isprave, nu prije podpisa iste (1471—1890). Isto tako ne smatra se biljegovina naknadno podmirenom, ako je pod biljegom pisan slog prije olovkom a zatim istim rukopisom preko naknadno priljepljene biljegovke isписан tintom (n. p. 10.929—1891.); kao ni to, ako se isprava (namira) izda na litografiраној ili tiskanoj bjelici, te biljezi budu priljepljeni preko pojedinih riječih tiska. Svakako ali mora biti doljni bojadisani dio biljegovke propisno prepisan (327—1901.).

Nu u svim onim slučajevima, kada se prema ustavama slijedećih §§. — ne piše preko na ispravi ili spisu priljepljene biljegovke, smatra se biljegovina podpuno pod-

mirenom samo onda, ako je biljegovka uredovno prebiljegovana. (§ 21.).

U interesu je stranaka, da se prebiljegovanje obavi u njihovoj prisutnosti (§ 42.), jer ako se u uredovnom obnosaču tvrdi, da na podnesku, zapisniku, prilogu i t. d. nije bilo biljega, makar se i ispostavi, da je biljegovka faktično priljepljena, ipak se smatra, pošto nije u redovito vrijeme prebiljegovana, da je naknadno — dakle protupropisno — podmirena (f. u. s. 3518 ex 1887.).

Pisanje preko biljgovka može izostati kod slijedećih pisama i isprava:

1. kod podnesaka biljgovini podvrženih, kod ovih nadomešćujućih zapisnika, njihovih dvogubaka i napisnih prepisa;

2. kod takovih spisa, koji po svojoj naravi nisu doduše biljgovini podvrženi, nego bndući podnešeni kao prilozi, podпадaju pod biljgovinu;

3. kod isprava, uvjetno od biljgovine oproštenih, ako je nastupila takova njihova uporaba, koja uvjetuje obvezu na biljegovanje, kao što i kod onih isprava, koje prigodom uporabe njihove podpadaju po propisu pod veću pristojbu;

4. kod isprava iz inozemstva unešenih, osobito kod onih, koje prispjevaju oblastima ili javnim uredima uz priklop biljgovine ili u gotovom novcu ili naputnicom;

5. kod zapisnika, koji se sastavljaju u uredima javnih oblasti vrhu sukromnih poslova, ako u sebi sadržavaju pravni posao, podpadajući pod postepenu biljgovinu, kao što i u onim slučajevima, kada se postotna pristojba može podmititi i biljgovkama,

6. kod trgovačkih i obrtničkih knjiga kao što i kod knjiga mešetara.

Kod spisa nabrojenih pod točkama 1 do 5 priljepljuje se primjerena biljgovka na već izdanu ispravu ili spis povrh prvog redka sloga, dočim se ista kod knjiga nabrojenih pod točkom 6. ako biljgovnoj dužnosti nije možebit

zađovljeno bilo načinom u § 20. naznačenim (§ 22.) prijepljuje na prvu stranu.

Ako prepisanje može izostati, a ipak bude biljeg kakogod prepisan, to ne čini nepravilnost, izuzevši, ako se predpostavlja, da postoji slučaj dohodarstvenog narušaja; nasuprot ondje, gdje se biljegovka mora prepisati, nije nužno uz prepisanje još i kakov pečat udariti na biljegovku, osobito na svjedočbama, no ako se ipak udari, ne čini to nepravilnost.

Biljegovku podnesaka, koji sadržavaju ponudu predanu oblastima, nije nužno prepisati, jer ovakav spis ima narav podneska (1712—1891.). Nužno je prepisati ljestvičnu biljegovinu na podnescima, koji sadržavaju isprave, te koji se imadu izpostaviti kao isprave n. pr. koji u sebi sadržavaju brisovnu dozvolu (f. n. s. 16.411—1891.).

Biljegovina od isprava i ugovora, koji sadržavaju ljestvičnoj pristojbi podvrženi takav pravni posao, koji je sklopljen sa oblastima ili javnim uredima, ter koji podпадa odobrenju više oblasti, nema se podmiriti predhodno, nego — per analogiam — kao kod zapisnika, naime unutar 8 dana nakon dana odobrenja (709—1886.).

Pošto kod isprava i spisa navedenih pod točkama 1 do 5 ovoga §-a, pa tako niti kod zapisnika, nije ustanovljeno, kamo se imadu biljegovke prilijepiti, to se mogu one na ma koju stranu isprave ili spisa prilijepiti. Najzgodnije je iznad prvog reda teksta. (u. s. 1387—1889.).

Od spisa, što no su u § 22. nabrojeni, imade se biljegovina podmiriti:

1. kod spisa u točki 1. i 2. navedenih prije nego li budu podnešeni dotičnoj oblasti, uredu ili uredovnom organu; ako su pako prispjeli iz inozemstva uz priklop pristojbenog iznosa prije, nego budu uvršteni u uručbeni zapisnik;

2. kod spisa napomenutih u točki 3. prije, nego je učinjena pôraba ili izведен čin, s kojega je nastala biljegovna obveza;

3. kod isprava prispjelih u tuzemstvo i napomenutih u točki 4. prije, nego li izmine rok u §. 39. ustanovljen;

4. kod zapisnika navedenih u točki 5., ako se u njima radi o pravnom poslu, podpadajućem pod postepenu pristojbu, imade se podmiriti, kako postepena, tako, od možebitnih dalnjih araka pripadajuća stalna biljegovina prije, nego što bi se zapisnik zaključio; ako je pak glede pravnog posla potrebito oblasno odobrenje — onda za 8 dana iza podijeljenog odobrenja;

5. kod knjiga, navedenih pod točkom 6. ima se biljegovina podmiriti prije, nego što se u nje štogod upiše. (§ 23.).

Biljegovna dužnost od brzjavnih molba.

Po sukromnim strankama brzjavno na upravne oblasti upravljene molbe takvoga sadržaja, koje bi inače, stavljene u pismenom podnesku, bile polag pristojbenih propisa podvrgnute biljegovini, podpadaju biljegovini, opredijeljenoj za takove podneske.

Odgovarajuću biljgovku imade stranka prilijepiti na brzjavku, koju je na brzjavnoj postaji predala.

Brzjavni (poštanski) će činovnik tako uporabljenu biljgovku prebiljegovati na u § 42. opredijeljeni način, te će na koncu odpravit se imajuće brzjavke pribilježiti ako biljega nije bilo potrebno platiti da ona ide bezplatno, ili, ako je biljeg plaćen, kakovoga je iznosa biljeg uporabljen ili pak ako biljeg nije doprinešen, da nije doprinešen (§ 15. zak. čl. XXVI. od g. 1881.) — (§ 25.).

Brzjavne molbe, upravljene na c. i kr. poslaništva i konzulate u inozemstvu, podpadaju pod iste ustanove. Od takovih se brzjavnih molba, koje se predavaju u području kraljevina i zemalja, zastupanih u carevinskom vijeću, kao i u Bosni i Hercegovini, a upravljeni su na ugarske oblasti, ima biljegovina navedena u tar. članku 1. pod stavkom „brzjavke“ podmiriti tim načinom, da je dotična stranka dužna u roku od 8 dana iza predaje brzjavke, na dotičnu

oblast podnijeti posebni pismeni podnesak, koji će sadržavati cijeli sadržaj brzjavne molbe, a biti će providjen napisom „u pogledu podmirenja biljegovine za dolje slijedeću brzjavku“. Na ovaj podnesak, valja prilijepiti propisnoj biljegovini odgovarajuće ugarske biljegovke, a dozvoljeno je, da se može podnesku priklopiti biljegovina i u gotovom novcu, u kojem će slučaju dužna biti dotična oblast nabaviti biljgovke, ter ih na podnesak prilijepiti, kao i po nadležnom uredovnom organu dati prebiljegovati.

Ne podmiri li stranka biljegovinu tim načinom, imati će dotična oblast, kod koje valja brzjavku u tu svrhu u očevidnosti držati, sastaviti uredovni nalaz, te bezodvlačno pripozlati ga nadležnom kr. poreznom uredu.

Gornje se ustanove tarife ne protežu na takove brzjavne molbe, koje su predane u području krune ugarske, a upravljenje su na kakvu oblast u Austriji ili pako u Bosni i Hercegovini, jer takove brzjavke podpadaju pod biljegovinu, polag onih propisa, koji u tim zemljama stoje na snazi, a podmiruju se tim načinom, da je dotična stranka dužna u roku od 8 dana iza kako je brzjavka predana, podnijeti dotičnoj oblasti poseban pismeni podnesak sadržavajući cijeli sadržaj brzjavke napisom „Erfüllungsstempel für das Telegramm nachstehenden Inhaltes“, ter providiti ga potrebitom austrijskom, dotično bosansko-hercegovačkom biljegovkom, dogodice odgovarajućom svotom u gotovom novcu. (Nar. min. fin. br. 24 P. K. od god. 1882. str. 563. i br. 29. od god. 1884. str. 817.).

Administrativne se oblasti imadu uvijek osvjedočiti, da li je brzjavka providjena sa zaporkom, koju je dužan brzjavni činovnik napisati. Ako takova manjka, ili pako glasom zaporce biljegovina nije podmirena, dotična je oblast, koja će brzjavku riješiti, dužna odmah sastaviti obnašašće. Brzjavnom činovniku, koji propusti zaporku napisati, može financijalno ravnateljstvo nametnuti globu od 2 do 100 K

u smislu §§ 117. i 118. prist. propisa. (Provedb. nar. k' § 15. zak. čl. XXVI.: 1881. P. K. 412.).

Brzjavni podnesci na sud nisu podvrženi biljegovini (2147—1896.).

Niti brzjavka na gruntovnu oblast ne podpada biljegovini (u. s. 3009 ex 1902. i 16013—1905.).

Kod trgovačkih se uglavnih pisama, doznačnica, nadalje kod zadužnica, izdanih po trgovcima o predujmovima na robu ili na vrijednosne papire, ima biljegovina tako podmiriti, da u onom slučaju, kada se ne rabi tiskani obrazac, treba primjerenu biljegovku na prvoj strani isprave unapred prilijepiti i prvi redak sloga isprave napisati preko dolnjega bojadisanoga dijela biljegovke.

Ako se pako rabi tiskani obrazac, valja slijediti u § 42. ustanovljeni postupak. (§ 32.).

Podmirivanje biljegovine od računa i ovim sličnih pisama.

Računi, note, iskazi ili podobna pisma, što no ih izdaju trgovci i obrtnici o tražbinama proističućim iz njihova posla, nadalje eskomptne note bankira, novčanih mjenjača i vjesijskih zavoda, isto tako u poslovima svratišta i gostonia sa podpisom i potvrdom podmirbe ili bez nje izdani računi i računski prepisi, napokon takove knjižice, u koje se upisuju po trgovcima i obrtnicima za stranke odpremljena ili izručena roba, izvršene radnje, ili druge poslovne činidbe, te iz ovih proističuće tražbine imadu se koli kod računa, toli kod knjižica na prvoj strani providiti biljegovkom i preko ove napisati jedna stavka računa ili knjižice; ako li se rabe tiskani obrasci, imade se slijediti u § 42. naznačeni način (§ 33.).

Na računu se (i u obče) biljegovka, ne smatra podmirenom, ako je samo datumom, a ne sa jednom stavkom računa prepisana. Nu u takovom slučaju valja faktično nu,

protupropisno upotrebljenu biljegovku uračunati u povišenu pristojbu. (985—1888.).

Mjesto da se na račune prilijepe biljezi od 2 i 10 filira, mogu se neispunjene računske bjelice dati biljegovati biljegovalom kod biljegujućeg ureda skladišta biljegujućeg materijala u Budapešti. Dotičnici neka sačine očitovanje (prosto od biljgovine) u dva primjerka, neka u istom naznače broj komada računskih bjelica i koliki biljeg žele na iste i takove neka predadu kod budapeštanske državne blagajne sa odpadajućom svotom biljgovine. Znakom biljegovala providjene ali neuporabivim postale računske bjelice izmjenjuju se t. j. natisne se isto toliko novih komada (m. f. 91.664—1890.).

Uredovno prebiljegovanje obavljaju voditelji uručbenog zapisnika i odpravnštva sudova, oblasti i ureda, kod blagajna onaj organ, kojemu je povjerena obistimba, kod brzopostalih molba brzopostalni (poštanski) činovnik. (§ 40.).

Prebiljegovanje se može obaviti samo onda:

- a) ako biljegovka nije ozledjena, te na njoj nema traga, da je već prije bila upotrebljena;
- b) ako se prema ustanovi § 22. ne mora pisati preko biljgovke;
- c) ako je spis ili isprava u svrhu prebiljegovanja prema ustanovama § 23. podastrta unutar opredijeljenoga roka.

Ako ovi uvjeti nisu ispunjeni, nema se obaviti prebiljegovanje, pače, ako je prestupak propisa očevidan, ima se o tom nalaz sastaviti, ter isti uz naznačenje uzroka, zašto je dotičnom kr. poreznom uredu izostalo prebiljegovanje dostaviti središ. uredu u Budapešti za odmjeranje pristojba.

Za točno su obdržavanje ovih propisa odgovorni voditelji u § 40. napomenutih ureda. Kod onih pako sudova, oblasti i javnih ureda, gdje nema pomoćnih ureda, odgovoran je sam predstojnik suda, oblasti ili javnog ureda (§ 41.).

Prebiljegovanje se ima obaviti po uredniku za to određenom tim načinom, da se na svaku pojedinu, na spis prilijepljenu biljegovku, udari uredovni pečat, koji označuje

dan prebiljegovanja. Ako nema takovog pečata, koji označuje vrijeme ima se biljgovke prebiljegovati uredskim pečatom, te na gornji dio mastilom napisati dan prebiljegovanja.

Na dolnjem dijelu biljgovke valja čisto otisnuti polovicu pečata, koji se upotrebljava za prebiljegovanja, dakle i brojeve kod onih, koji označuju vrijeme, a drugu polovicu pako na samom spisu.

Na zahtjev stranaka ima se prebiljegovanje obaviti u njihovoј prisutnosti (§ 4. zak. čl. XXVI. : 1886.).

Prebiljegovanje se ima obaviti redovito prije, nego što se izda spis iz uručbenog zapisnika. Odpravništvo je dužno paziti na to, da li je prebijegovanje valjano obavljeno, kao što i na to, da se možebiti propušteno prebiljegovanje naknadno obavi prije, nego što se spis odpravi ili položi u pismohranu. Kod biagajna valja prebiljegovanje obaviti prije uvrštenja u dnevnik. (§ 42.).

Ako stranka podmiri biljgovinu na taj način, da se prebiljegovanje iste ne može obaviti prema propisu sadržanom u ovom §-u, to se protiv nje ne može sastaviti obnasašće, jer propisi ne sadržavaju nikakove ustanove o tomu, na koji se dio dotičnog podneska (zapisnika) imadu prilijepiti biljgovke, koje valja prebiljegovati.

U takovom se slučaju ima prebiljegovanje po mogućnosti obaviti tako, da onaj dio otiska, koji označuje vrijeme prebiljegovanja, dodje na biljgovku. Po sebi se razumijeva, da se u tom slučaju ne može prebiljegovatelja kazniti, što prebiljegovanje nije propisno. (f. u. s. 3227—1886.).

Biljgovka se smatra nepostojećom, te se sa spisom, na kojem je biljgovka priljepljena, ima postupati kao sa nebiljgovanim:

- a) ako je biljgovka krnjasta oblika;
- b) ako su sastavne česti biljgovke jedna od druge rastavljene, te opet sastavljene;
- c) ako biljgovka nije po propisu priljepljena na biljgovini podvrženi spis;

d) ako u slučajevima, gdje se preko biljegovke ima pisati, nije preko nje po propisu ili nikako pisano;

e) ako se u onim slučajevima, gdje ne treba pisati preko biljegovke, prebiljegovanje biljegovke nije po propisu obavilo. (§ 43.).

Po analogiji §§ 117. i 118. ured. obn. može se odmjeriti samo globa (2—100 K) protiv uredovnih organa, koji protupropisno prilijepe biljegovke ili od stranaka preuzete biljegovke ne upotrebe onako, kako to propisi zahtijevaju. (911—1887.).

Biljeg na namiri nije propisno podmiren, ako je samo prekrižen (1827—1892.).

Ako se istom nakon podpisa prilijepi biljegovka na ispravu, onda se smatra biljegovina naknadno podmirenom uslijed toga nepostojećom. (1471—1890.).

Arak papira, koji se rabi kao spis podvržen biljegovini, ne smije po propisu biti veće površine od 1750[□] centimetara.

Ako je spis ili isprava od veće nego propisane površine, onda se ima od svakoga arka redovito plaćati dvostruka propisna pristojba, ako je jednostavna biljegovina manja od 1 K; u slučajevima pako ako ista iznosi toliko ili više, imade se osim propisane biljegovine platiti 1 K od svakog arka. (§ 44.).

Kod priloga je irelevantno, da li su potrebni u cijelost ili samo dijelom. Odlučna je s gledišta biljegovine veličina arka i broj araka. (8922—1905.).

Površina se papirnog arka izračunava na taj način, da visinu arka pomnožimo sa cijelom širinom rasprostrtog arka (n. pr. visina je redovitog arka 34% a cijela širina pako 42%, površina iznaša dakle $34 \times 42 = 1428^{\square} \%$).

Ako je površina papira, koji sadržaje ispravu ili spis manja od 1750[□] %, ima se podmiriti biljegovina od redovitog arka (f. u. s. 2511 ex 1887.).

Pol, četvrtina ili osmina arka, što više ma kako malen papirić uzima se kao cijeli arak, ako se na njem napiše bi-

ljegovini podvržena isprava. Kod novina broje samo arci, veličina ne dolazi u obzir, jer novine nisu ni isprave ni spisi. (2030—1894.).

U obzir ne dolazi to, za koliko ili koliko je puta za ispostavljenje isprave ili spise upotrebljeni papir veći od 1750 m^2 . Ma kako velik bio arak papira, ima se samo dvostruka biljegovina platiti, a kad je jednostavna biljegovina veća od 1 K od svakog arka samo biljegovina od 1 K preko redovite biljegovine.

Primjer: Kupoprodajni ugovor, napisan na 4000 m^2 velikom arku podпадa biljegovini $1 \times 2 = 2$ K, a na isto tako velikom arku napisana darovnica za slučaj smrti biljegovini od 3 K na ispravu.

Ovo je načelo izraženo u naredbi br. 12.992—1889, alineja druga točka I. štono je priključena tar. čl. 7. te u naredbi ministra financija br. 50.306—1892. o veličini katastralnih posjedovnih listova.

Kada se na jednom arku izdaje više raznih isprava, pisama, uredovnih odpravaka ili svjedočba, ima se podmiriti za svaku pojedince odpadajuća biljegovina i pristojba. (§ 46.).

Podnesak se od dviju ili više stranaka može samo uz podmirbu jednostavne podnesovne biljegovine uručiti, ako su one u vremenu uručenja u takovoj zajednici, da se glede predmeta podneska mogu smatrati jednom osobom, ili ako im molba proističe iz pravne zajednice. (§ 47.).

Primjer: Djeca kao baštinici oca mogu u jednom podnesku moliti diobu ostavine, jer im potiče molba iz zajedničkoga pravnoga temelja iz prava naslijedstva. Isto ne mogu učiniti dva dobra prijatelja ili dva susjeda glede ostavine svojih otaca, jer se napram ostavinama ne smatraju jednom osobom. Činovnici jedne struke ili odvjetnici kao korporacija, ako mole nešto, ne svaki u svom već u zajedničkom interesu za dotičnu korporaciju korisnu svrhu, mogu uručiti molbu podmirenu jednostavnom podnesovnom biljegovinom; naprotiv ne može više činovnika u jednoj

molbi moliti dopust, predujam, podporu, nagradu itd., osim da svaki posebice podmiri biljegovinu. Molbenice bračnih drugova protiv župničkog bira podpadaju biljegovini samo od 1 K. (3610—1898.).

Isto tako podpada biljegovini od 1 K zajednički podnesak interesiranih stranaka protiv traciranja željeznica. (15.522—1904.).

Sastavinama se spisa ili isprave, od kojih se ne zahtjeva posebna biljegovina, smatraju:

a) dodaci, nadovezani posvema savršenoj ispravi, kojim se glede mjesta, vremena, vrsti i opsega, prava ili obveza pravnoga posla u ispravi sadržanoga ne čini nikakova promjena;

b) po opunomoćitelju na ispravi napisano odobrenje posla, što no ga je sklopio punomoćnik;

c) očitovanja odvjetnika i poslovodja napisana na punomoć o postavljanju zamjenika i o prihvaćanju zamjeništva;

d) potvrda ručnog znaka podpisom imena i podpis jednog ili više svjedoka;

e) priznanica ustupljenog dužnika stavljena na ustupnicu, da je tražbina ustupljena, ter da mu je do znanja stavljen novi vjerovnik. Isto tako i priznanje istinitosti duga od strane dužnikove, ako je već izdana isprava o prvobitnom pravnom poslu (§ 49.).

Od biljegovine je oprošteno, napisano zamjenbeno opunomoćenje na punomoć, koja je priložena parnici u ovjerenjem prepisu. (724—1906.).

Nije podvrgnuta biljegovini poslije podpisa obveznice na istu napisana, te po općinskom načelniku i bilježniku kao svjedocima podpisana i sa pečatom općine providjena takova zaporka odnosno svjedočba, kojom se potvrđuje, da je obveznica pročitana dužniku, te protumačena na njegovom materinskom jeziku i da je potvrdio sadržaj isti dužnik vlastoručnim znakom križa. (384—1902.).

Oproštena je od biljegovine na obveznicu nakon njenog ispostavljenja napisana zaporka kojom se tvrdi, da je sadržaj obveznice pročitan i rastumačen. (1764—1892.).

Izmjena biljgovka.

Biljgovke, koje su postale neuporabivima, te isto takove — nu neozledjene bjelice za mjenice, obećajke, mrvinske putnice, tovarne listove, ribarske karte i putovnica, mogu se kod kr. poreznih ureda, dotično u glavnom gradu kod središnjega biljegovnoga skladišta izmijeniti sa novima jedino u tom slučaju, ako propisno prilijepljenom biljegovkom providjena isprava, pismo ili erarialna bjelica nije još sasvim izdana t. j. providjena podpisom imena; kod trgovackih i obrtničkih knjiga pako, ako u nje nije još ništa ubilježeno, nadalje ako biljgovka nije ozledjena i konačno ako na njoj nema traga, da je jednom već bila upotrebljena te ako ovi propisi nisu u čem god prekršeni.

U svakom drugom slučaju spada prosudjivanje uvjeta izmjene u djelokrug financijalnih ravnateljstva. (§. 57.).

Biljgovka se može izmijeniti od onih podnesaka, koji još nisu podnešeni (m. f. 69.558—1895.).

Nadalje se mogu izmijeniti biljgovke kod isprava, koje su izdale javne oblasti, ako još nisu izručene strankama, zatim kod namira, koje su odbile javne blagajne radi formalne ili sadržajne pogreške prigodom likvidiranja, ako se ova okolnost potvrdi na namiri (tačka a) i b) § 71. naputka o rukovanju biljegovnog materijala).

Izmijeniti se mogu samo one biljgovke, koje se podnesu financijalnim oblastima (m. f. 89.451—1904.).

Ako na ribarenje ovlašteni izgube svoje ribolovne karte, mogu novu dobiti samo onda, ako ponovno uplate propisanu biljegovinu od 4 K odnosno 1 K. Nasuprot se izmjenjuju sa novim kartama bez plaćanja pristojbe takove ribolovne karte, koje su pokvarene, ako budu podnešene sa molbom biljegovanom sa 1 K prvostepenim oblastima, koje

su ih ispostavile. Tečajem uredovnog rukovanja prvostepenih oblasti pokvarene bjelice ribolovnih karata mogu se izmjeniti kod dotičnog poreznog ureda sa novim bjelicama, ako nisu još posvema ispostavljene i podpisane. (m. f. 23.052 ex 1889.).

Podmirivaje biljegovine u gotovom novcu.

Pristojba pripadajuća na isprave i pisma podmiruje se redovito uporabom biljegovka, nu može se podmiriti i u gotovom novcu u slijedećim slučajevima;

a) ako se iznimice dozvoli, da se stanovite isprave i spisi mogu izdati uz uplatu pristojbe u govom novcu, ter bez biljegovka; nu takvu dozvolu valja uvijek obnarođovati;

b) kada se biljegovina zabilježuje i naknadno uplati (sud vodi u parbenom postupku popis biljegovine i šalje na odmjereno poreznom uredi vidi §§ 59. i 60.).

c) kada se naknadno podmiruje biljegovina u slučaju prekršaja propisa glasećih o pristojbi i biljegovini;

d) ako ministar financija odredi temeljem ovlaštenja doivenoga zak. člankom XIV.: 1901., da se ima plaćati u gotovom biljegovina od ugovora i namira. (§ 58.).

Obveza i jamstvo za podmirivanje pristojbe.

Biljegovinu su dužni podmirivati:

a) kod isprava izdanih vrhu dvostrano obvezatnih pravnih poslova, kao u obće od namira, obveznica, mjenica, brisovnih očitovanja i računa — izdavatelj solidarno sa primaocem;

b) kod isprava sastavljenih o pravnim poslovima sa jednostranom obvezom, a isto tako od svjedočba, — računajući ovamo konjske i marvinske putnice — ona stranka, na čiju je korist izdana isprava;

Osobne vijesti.

Imenovanja. Njegovo ces. i kr. apoštolsko Veličanstvo previšnjim rješenjem izdanim u Beču dne 10. svibnja 1916. blagoizvoljelo je kr. šum. računarskomu protustavniku Filipu Horvathu, podijeliti naslov i značaj računarskoga revidenta.

Njegovo cesarsko i Apostolsko kraljevsko Veličanstvo Previšnjim je rješenjem od 19. svibnja 1916. podijelilo kr. šumarskom nadinžiniru Vilimu Percu naslov šumarskog savjetnika.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je u području kr. šumskog ureda na Sušaku kr. šumarskog nadinžinira Rudolfa Reschnera kr. šumarskim savjetnikom u VII. plaćevnom razredu a kr. šumarskog inžinirskog vježbenika Franju Orbanu kr. šumarskim inžinirskim pristavom u X. plaćevnom razredu.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je kod uprave državnih šuma u Hrvatskoj kr. šumske inžinirske vježbenike Josipa Balena, Andriju Koprića i Ivana Bellu privremenim inžinirskim pristavima u X. činovnom razredu.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je kr. kotarske šumare: Franju Jindru, Ratislava Maksića i Adolfa Dumengića kr. šumarskim povjerenicima u IX. činovnom razredu sa sustavnim berivima, ostavljuajući svu trojicu na sadašnjem mjestu službovanja.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarskog vježbenika Bogoljuba Miodragovića kotarskim šumarom u X. činovnom razredu sa sustavnim berivima kod petrovaradinske imovne općine.

Premještenja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije premjestio je iz službenih obzira kr. županijskog šumar. nadzornika I. raz.: Gjuru Cesarića od kr. županijske oblasti u Osijeku kr. hrv. slav.-dalm. zemaljskoj vladi, odjelu za narodno gospodarstvo. kr. županij. šumar. nadzornika II. raz. Rudolfa Kolibaša od kr. kotar. oblasti u Slatini kr. županijskoj oblasti u Osijeku i kr. kotarskog šumara Peru Kovačevića od kr. kotarske oblasti u Kutini k onoj u Slatini.

† **Dr. Dragutin Téglás** kr. ug. ministerijalni savjetnik i predstojnik šumarskog odjeljenja u kr. ug. ministarstvu poljodjelstva umro je 29. lipnja o. g.

† **Franjo Brkić** predsjednik I. banske imovne općine u Glini umro je dne 22. V. 1916. u 73. godini života. Za svojim predsjednikom izdala je I. banska im. opć. posebnu osmrtnicu. Slava mu!

Društvene vijesti.

Novi članovi. Kôreskenyevoj pripomoćnoj zakladi pristupili su p. n. gg. Mirko Puk, kr. zem. šum. nadz. u. m., Ivan Grćević kr. vladin račun. savjetnik, Dragutin Hradil nadšumar gradiške imov. općine i Milan Gjureković kr. zem. šum. povjerenik uplativ svaki prinos od 10 K.

Dar. Preuzvišeni gospodin Dr. Ivan Krapac, Njeg. c. i kr. Ap. Velič. pravi tajni savjetnik, biskup bosanski, djakovački i sriješki itd. itd., blagoizvolio je prigodom 50-godišnjice svojega misništva darovati hrv.-slav. šumarskom društvu 500, a Pripomoćnoj zakladi (Köröskenyjevoj) takodjer 500 kruna, ukupno 1000, slovi jednu hiljadu kruna.

Povodom time zahvalilo se je društveno predsjedništvo preuzivenom darovatelju najsrdičnije, te mu podjedno priopćilo, da ga od sada smatra utemeljiteljnim članom hrv. slav. šumarskog društva i zamolilo ga, da bi udostojao svojim moćnim uplivom i u buduće promicati interes hrv.-slav. šumarskog društva.

Novi utemeljitelj hrvat.-slav. Šumarskog društva, postao je kr. zemaljski šumarski nadzornik iz Vukovara poglaviti gospodin Vilim Čmelić, podmirivši utemeljiteljni prinos od 200 (dvije stotine) kruna dionicama 6%-nog IV. ratnog zajma.

Razne vijesti.

Natječaji za podjeljenje potpora iz zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji i iz zaklade za uzgoj djece državnih šumarskih činovnika raspisani su u ovom broju Šumarskog lista, na što se upozoravaju gospoda članovi šumarskoga društva zamolbom, da izvole o tom obavijestiti i poznate udove i tute djece preminulih šumarskih činovnika u natječajima navedenih službenih kategorija.

Proljetni državni šumarski ispit u Budapešti je održan od 26. travnja do 2. svibnja 1916. Svih 11 kandidata pronadjeni su sposobnima.

Na pismenom ispitu bila su zadana slijedeća pitanja:

I.

Na južnoj strani Visoke Tatre u nadmorskoj visini od 830 do 1150 m povalio je vihor 18. studenoga prošle godine šumska stabla na površini od 2200 kat. rali tako, da je ostao tu i tamo pojedincne ili u manjim, većim hrpmama sam ariš i u maloj mjeri obični bor.

U sastojinama, koje su stajale na kamenitom, pjeskovitom ilovastom tlu bila je smjesa: 74% šmreke, 10% običnog bora i 16% ariža.

Neka kandidat nabroji one radnje, koje valja na toj površini prije pomladjenja obaviti, poslije toga neka opiše način pomlađenja obzirom na opstojeći mjestimični naravni pomladak i na daljnje podržavanje vrst drveća, koje su do sada dobro uspijevale, te neka dade svoje mnijenje glede toga, na koji bi način bilo moguće otpornu snagu budućih sastojina proti vihorima povećati.

II.

Gradnja neke glavne šumske ceste stoji 20.000 K., godišnje uzdržavanje 1000 K. Ovom cestom izvaža se godimice 4000 m^3 jelovog tvorivog drva i 1000 m^3 raznog ogrijevnog drva. Nadati se je, da će uslijed ove cestogradnje cijena na panju poskočiti, i to

kod tvorivog drva najmanje za 1 K 20 f., a kod ogrijevnog najmanje za 60 filira.

Neka kandidat izračuna, da li je gradnja te ceste koristonosna, ako se uzme amortizaciono vrijeme sa 20 godina i kamatnjak sa 5%.

Nadalje neka kandidat izračuna, koliko iznaša ona najmanja drvna gromada, uz čiji izvoz bi ova cestogradnja bila još koristonosna.

III.

Poput poluotoka dugoljasti dio njekog većeg šumskog posjeda zasiže u šumu susjednog posjednika. Na toj površini od 15 kat. rali nalazi se 65-godišnja šmrekova sastojina, dočim su tudje sastojine 95 godina stare, te dolaze poslije 5 godina pod sječu. Može se predmijevati, da će se poslije njihovog izrabljenja i 15 rali velika uska šumska pruga morati posjeći, pošto bi u slučaju daljnog podržavanja bila izvržena neizbjježivoj pogibelji, da ju vjetar povali. Susjedni posjednik je voljan ovu, u njegov posjed sižuću šumsku česticu odmah kupiti, pošto to obzirom na arondaciju svojeg posjeda poželjnim drži. Vlasnik upitne šumske čestice prihvata drage volje ponudu, jer ovu arondaciju u vlastitom interesu svrshodnom smatra.

Sporazumiše se glede toga, da se pri ustanovljenju vrijednosti šume, ne uzimajući u račun poduzetničku dobit, uzme u obzir samo prihod, koji se uz sadanje gospodarenje može isčekivati.

Neka kandidat izračuna, koliko iznaša vrijednost šume u onom slučaju, ako je prodajna vrijednost 1 kat. rali šumske sastojine u dobi od 100 godina 4000 K., u dobi od 70 godina 2500 K. Od proradjivanja dobiva se u 40 godišnjoj starosti šumske sastojine po rali 100 K, u 60-godišnjoj starosti 200 K te u 80 godišnjoj starosti 400 K. — Porez iznaša godimice i po rali 1 K., upravni i čuvarski trošak 2 K, šum. ogojni trošak na jednoj rali 30 K. Šumsko-gospodarski kamatnjak 3%.

Priopćio: D. P.

Crno bojadisanje hrastovine. Podpuno izradjeni komadi hrastovine metnu se kroz 48 sati u gustu rastopinu alauna (tipse) i onda izvade, te opetovano premažu obvarom modrog drva. Ta obvara načini se tako, da se na 1 lit. vode 100 g najboljeg modrog drva (Blau-Holz) dobro iskuha i onda procijedi kroz platno a zatim uhuhu na polovicu objama. Zatim se po 1 litri te tekućine ukapa 10—15 kapi guste procijedjene otopine sasvim neutralnog Indigo-karmina i njome češće mažu u alaunu namočeni komadi hrastovine. Kad je hrastovina dosta namazana mora se još ribati sa gustom filtriranom otopinom Grünspana u vrućem žestokom octu i to tako dugo, dok drvo ne postane onako crno kako ga se želi imati.

Mrko bojadisanje hrastovine. Da se dobije tamno mrka boja hrastovog pokućstva (tzv. altdeutsche Möbel) mora se pokućstvo najprije namočiti rastopinom dvostruko kromovog kiselog kalija i pustiti da se ta rastopina na njemu osuši, a onda treba to pokućstvo premazati sa „Wachs-beize“ i onda ga oštrom kefom dobro iskefati.

Izpravi! Umoljavaju se p. n. gg. članovi, koja su dobila Kesterčankov broj Šumar. lista sa podpisom na str. 44. V. B. nadšumar u m., da taj podpis izvole ispraviti na V. B. nadšumarnik u m. Uredništvo.

Dohoci državnih šuma u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u zadnjem desetgodишtu.

Prema drž. zaključ. računima od g. 1904.—1913. iznala netto novčani uspjeh koji se odnosi na hrv. slav. državne šume.

	Prema drž. zaključ. računima od g. 1904.—1913. iznala netto novčani uspjeh koji se odnosi na hrv. slav. državne šume.																				Poprječno 1913. 1904.—1913. godimice	
	1904.		1905.		1906.		1907.		1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.			
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	Poprječno 1904.—1913. godimice	
Glavna svota primitaka	4,687.404	29	4,500.037	63	5,461.222	74	2,288.526	54	1,355.676	81	2,917.262	—	4,081.283	39	3,981.964	13	2,528.609	14	3,890.526	66	3,561.251	93
Glavna svota izdataka	1,221.887	50	1,216.897	64	1,250.984	04	1,281.952	17	1,457.302	03	1,487.928	95	1,482.632	88	1,657.674	63	2,024.191	35	1,956.847	41	1,592.829	84
Dohodak d- nošno manjak	+ 3,495.516	79	+ 3,288.139	99	+ 4,230.238	70	+ 1,008.574	37	+ 101.625	22	+ 1,419.333	25	+ 2,558.656	51	+ 2,314.289	50	+ 504.417	79	+ 1,933.679	25	+ 2,078.422	09

Dosljedno tome množa se iz hrv. slav. drž. šuma za deset god. 1914.—1923. očekivati slijedeći novčani uspjeh:

Ukupna povr- šina godišnjih sjećua	Razvrstba 10.-god. brutto primitika				Ukupni 10-godišnji brutto izdaci	Jednogod. popriječni		jednogod. netto novčani uspjeh
	glavni užici	predužici užici	nugredni užici	Ukupni brutto primici		brutto primici	brutto izdaci	
j utara	k r u n a		k r u n a		k r u n a		k r u n a	
32.872	32,075.912	3,467.686	2,723.650	38,267.248	29,460.000	3,826.725	2,946.000	880.725

Zaklada za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Broj 1—1916.

Predmet: Natječaj za razdjeljenje potpora učenicima za školsku god. 1916./17.

Natječaj.

Za podjeljenje potpora iz zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji za školsku godinu 1916./17. raspisuje se ovime natječaj.

Prema § 2. zakladnice imaju na te potpore pravo djeca, odnosno siročad, aktivnih i umirovljenih činovnika krajiških imovnih općina, zemaljskih šumarskih činovnika, te šumarskih činovnika gradskih i upravnih općina, kao i šumarskih činovnika zemljinih zajednica, koja kao redoviti učenici polaze više djevojačke škole ili ženski licej, strukovne muške ili ženske škole, te srednje i ovima nalika učilišta (gimnazije, realne gimnazije, učiteljske, više trgovачke i nautičke škole itd.), zatim djeca činovnika spomenutih kategorija, koja polaze kao slušatelji visoke škole (sveučilišta, više tehničke škole, rudarske, šumarske, gospodarske ili veterinarske akademije itd.), nadalje njihova djeca, koja su upisana kao redoviti učenici na kojoj akademiji obrazovanih umjetnosti ili na glazbenom zavodu u Zagrebu. te napokon njihova djeca, koja su pitomci kojega vojničkog uzgojnog i obrazovanog zavoda, u koliko možda ondje ne uživaju besplatno mjesto.

Molbenice za ove potpore mogu predložiti ili učenici odnosno slušatelji sami ili njihovi roditelji odnosno tutori, te ih imadu obložiti: 1. krsnim listom; 2. po nadležnom opć. poglavarstvu izdanom svjedočbom o imućvenom stanju učenika i njegovih roditelja i 3. svjedočbom o uspjehu učenika u naucima koncem drugog poljeća minule školske godine, dotično kod slušatelja visokih škola i ovima uzporedjenih zavoda kolokvijalnim svjedočbama o položenom državnom ispitnu.

Molbenice se imadu upraviti na: Presjedništvo zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu (Markov trg, šumarski odsjek kr. zem. vlade, odjela za narodno gospodarstvo) i to najkasnije do 10 kolovoza 1916., a u molbenicama mora biti naznačeno obitavaлиште i stan molitelja. te zavod, kojega dotični učenik odnosno slušatelj polaziti kani.

Molbe obložene svjedočbom siromaštva ne trebaju biti biljegovane.

Oskudni učenici, dotično slušatelji, koji se ne budu mogli iskazati svjedočbom o uspjehu u naucima za minulu školsku godinu, moći će takodjer iz uvaženja vrijednih razloga dobiti iz gore spomenute zaklade potporu, ali će se ista bezuvjetno podijeliti drugom kojem vrijednom molitelju, ako se oni ne bi mogli naknadno iskazati, da su u jesenjem ispitnom roku početkom nastajuće školske godine

postigli povoljan uspjeh u naucima iz predmeta za minulu školsku godinu. —

U Zagrebu, dne 18. lipnja 1916.

Predsjedništvo zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Predsjednik:
M. Bona.

Broj 50.000/1916.

Poziv.

u predmetu podpora, koje se mogu iz zaklade za uzgoj djece državnih šumarskih činovnika izdati u školskoj godini 1916./1917.

U mjesecu kolovozu tekuće godine razdijeliti će se iz zaklade za uzgoj djece državnih šumarskih činovnika, koji spadaju pod službeni djelokrug kr. ug. ministarstva za poljodjelstvo, podpore za školsku godinu 1916./1917. i to: u smislu točke 4 poglavљa 8, pravilnika odobrenog pod brojem 104197 ex 1915.

U smislu citiranog pravilnika mogu potporu dobiti djeca, odnosno sirote, obojega spola svih namještenih aktivno služećih, umirovljenih i preminulih činovnika državnog šumarstva (kod državnih šuma, kod općinskih i inih šuma, što su pod državnom upravom, kod šumarskih nadzorništva, kod visoke šumarske škole u Selmečbányi, kod lugarskih stručnih škola i kod pokusnih postaja) to jest djeca odnosno sirote obojega spola šumarskih činovnika, šumarskih profesora, šumarskih inžinira, šumarskih erarskih lječnika, šumarskih računarskih činovnika i kancelista ako su ta djeca u koju od dolje navedenih tuzemnih škola, kao redoviti učenici, za školsku godinu 1916./1917. primljena, nadalje — u koliko bi školu već i prije polazila bila — ako je od redova, koji su u njihovim svjedočbama o napredku u naukama izkazani, barem polovica „odlično“, „izvrstno“, „veoma dobro“ ili „dobro“. Nedovoljni red izključuje podporu.

Redovi se iz gombanja, pjevanja ter iz pojedinih neobvezatnih predmeta kod ustanovljenja prava na potporu ne uzimaju se u obzir.

U smislu 21 pravilnika mogu dobiti podporu redoviti učenici slijedećih zavoda, i to:

A) muška djeca koja polaze:

1. šumarsku visoku školu;
2. gimnazije;
3. realke;
4. više trgovачke škole;
5. preparandije;
6. više obrtne škole i
7. gradjanske škole.

B) ženska djeca koja polaze:

1. preparandije i zavode za uzgoj pjestinja i odgojiteljica;
2. ženske trgovачke škole;

3. više djevojačke škole i
4. gradjanske djevojačke škole.

C) djeca obojega spola, koja polaze:

1. pučke škole, — uz ograničenje, da muška djeca, ter ženska djeca, koja polaze I.—IV. razred mogu dobiti podršku samo u slučaju, ako su prisiljena — u pomanjkanju odgovarajućih mjesnih škola — na drugom mjestu nauke polaziti.

Sirote bez oca i majke smatraju se u svakom slučaju, kao da se uče izvan roditeljske kuće;

2. lječilišno pedagoške zavode za poduku gluhonijemih, slijepih itd. i to: bez obzira na starost i prednaobrazbu djece.

Učenici drugih zavoda, ter izvanredni učenici, privatni učenici i slušatelji gosti gore navedenih zavoda, kao i slušatelji raznih povremenih (zimskih večernjih itd.) tečajeva, podršku dobiti ne mogu.

Podpore se podjeljuju uz obzir na materijalne odnosa do dotičnoga činovnika molitelja, odnosno na materijalno stanje siročadi. U slučaju jednakih prava, imadu prednost sirote i takvi činovnici, koji više neopskrbljene djece imadu ili kojima na njihovo službeno postaji odgovarajući zavod na raspolaganje ne stoji.

Kod podjeljenja podrška uzimaju se u obzir također i zasluge oca.

Jedan činovnik može dobiti podršku samo na uzgoj jednoga djeteta, za dvoje, ili u izvanrednom slučaju za troje djece, samo onda, ako dotičnik u prvom slučaju najmanje četvero ili u drugom slučaju najmanje petero takove djece imade, koja su roditeljske skrbi još potrebna.

Podpore se podjeljuju u smislu pravilnika uvijek samo na jednu školsku godinu, nu dotičnik može potporu dobiti i za slijedeću godinu ali samo na temelju nove molbenice.

Potpore će se isplaćivati počam od mjeseca rujna u deset jednakih mjesecnih obroka, ali samo u onom slučaju, ako dijete koji od gore navedenih zavoda faktično polazi, odnosno prvi obrok onda kada je dijete u dotični zavod jur primljeno.

U molbenicama za podjeljenje potpore valja istaknuti broj moliteljeve neopskrbljene djece, njihovu dobu, zavod koji pohadjuju ter veličinu stipendije, koju dijete eventualno uživa, ili veličinu koje slične stalne podrške, ter valja molbenici priklopiti posljednju školsku svjedočbu djeteta, kao i uredovnu svjedočbu o materijalnom stanju roditelja, odnosno kod siročadi bez oca i bez majke, svjedočbu sirotinjskog ureda.

U molbenicama udova ili sirota imade se osim toga istaknuti, dali je udovička obskrbnina ili uzgojni prinos ustanovljen po novom ili još po starom mirovinskom zakonu, ter u kojem iznosu?

Pozivaju se dakle svi interesovani roditelji odnosno skrbnici, da svoje propisno biljegovane molbenice za podrške iz ove zaklade najzađ do 8. srpnja t. g. podnesu „upravnom odboru zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika“ (Budapest, V. Zoltán utca 16.).

Nakon toga roka prispjele molbenice ili molbenice koje nisu dovoljno obložene, ne će se uzeti u obzir.

Budapešt, u mjesecu svibnju 1916.

Kr. ug. ministar za poljodjelstvo.

Oglas dražbe.

Dne 4. kolovoza 1916. u 10 sati prije podne obdržavati će se kod kr. kotarske oblasti u Slatini putem pismenih ponuda dražba vrhu 83 komada hrastovih stabala stojećih u šumi z. z Lisičine a procijenjenih na 3000 Kruna.

Biljegovane ponude imadu biti obložene sa jamčevinom u gotovom novcu ili vrijednosnim papirima koja iznosi 10% od isklične cijeni.

Na ponude ispod isklične cijene kao i na brzjavne te zakašnjele, ne će se uzeti nikakav obzir.

Pobliže dražbene uvjete moći je uviditi kod šum. izjestitelja potpisane kot. oblasti za vrijeme uredovnih sati.

U Slatin i, dne 28. lipnja 1916.

Kr. kotarka oblast.

Poziv na sakupljanje naredaba i načelnih rješidaba!

Uredništvo je počelo, kako je to i obećalo, izdavati naredbe i načelne rješidbe šumarske struke počam od godine 1900. ovamo, kao od godine izdanja zbirke „Borošić-Goglia: Šumski zakoni“.

Umoljavamo svu gospodu, koja su si dosada notirali naredbe ili ih sakupljali, da te svoje bilješke i sbirke uzporede sa ovom našom, što ju izdajemo, te da nam priobće one naredbe i načelne rješidbe, koje su iz naše zbirke eventualno izpuštene.

Priposlane nam naredbe vratit ćemo vlasniku, a ne mogu li nam se poslati naredbe neka nam se barem na dopisnici označe brojevi onih naredaba, koje bi još trebalo objelodaniti.

Naročito ističemo da ne će smetati, ako nam se naredbe od koje godine i kasnije priobće, jer se naredbe izdavaju po godinama, te će se i naknadno odtiskane moći uvrstiti u ono godište u koje spadaju.

Na koncu zbirke izdat će se valjano kazalo za sva godišta naredaba od g. 1900. ovamo.

Uredništvo.

SADRŽAJ.

	Strana
Praksa uredjenja šuma u opće, a kod zem. zajednica napose. Napisao Ante Kern, kr. šumar. nadzornik (<i>Nastavak</i>)	137—167
Izračunavanje cijene drva na panju. Piše B. Kosović, kr. zem. šum. nadz.	167—170
Biljegovne pristojbe. (<i>Nastavak</i>). Piše J. Grčević, kr. rač. savjetnik . .	171—186
Osobne vijesti: Imenovanja. — Premještenja — † Dr. Dragutin Téglás. — † Franjo Brkić	187
Društvene vijesti: Novi članovi. — Dar. — Novi utemeljitelj hrv.-slav. slav. šumarskog društva	187—188
Razne vijesti: Natječaji za podjeljenje potpora iz zaklade za uzgoj djece šumarskih činovnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji i iz zaklade za uzgoj djece državnih šumarskih činovnika. — Tro-ljetni državni šumarski ispit u Budapešti. — Crno bojadisanje hrastovine. — Mrko bojadisanje hrastovine. — — Ispravi! — Dodaci državnih šuma u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u zadnjem desetgodишtu	188—190
Natječaj. — Poziv. — Oglas dražbe. — Poziv na sakupljanje naredaba i načelnih rješidaba	191—194

